

kū àtɛn su ma gbɛra demala kū à kun ma ã yã. ¹⁶ Gbɛke pekɛɛanaa gũn à gbɛke kè ó baadine, akū o arubarikaa lè didikōana. ¹⁷ Luda a doka kpàwá Musa gãì, à gbɛke kū yãpurao kèwɛɛ Yesu Kìrìsì gãimɛ. ¹⁸ Gbɛke dí wé sî Ludalɛ zikiro. Luda Né mèn do légelege kū à kú a De kuru pì mé à tò ò a dõ.

*Yahaya Da'itekɛri Yesu sèedakɛnaa
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)*

¹⁹ Yuda gbãnade kū ò kú Yurusalemunɔ sa'ori kenɔ kū Levi buri kenɔ zì Yahayaa, akū ò a là ò pì: Díme n ũu? Yã kū à ò́nɛn dí. ²⁰ À ò́nɛ súsú, adi yãke uteńero à pì: Arumasihun ma ũro. ²¹ Akū ò a là ò pì: Díme n ũ sée? Iliasumen ũ yá? À wèńma à pì: Oi! Akū ò èra ò a là dɔ: Annabi zòkòomɛ n ũ yá? À wèńma à pì: Oi! ²² Akū ò pìne dɔ: Díme n ũ sòɔ? Ñ owɛɛ de ò gé ò o gbɛ kū ò ó zĩnɔnɛ. Deran nɛn o nà n zĩda yã musuu? ²³ Akū à pì lákū annabi Isaya ò nà:

Gbɛ kū a kòto dɔ gbárannamme ma ũ,
kū àtɛn pì ò zé poro Dikirine.

²⁴ Gbɛ kū ò n zĩ pìnɔ sò, ò bò Farisinɔ kĩnaame. ²⁵ Akū ò a là ò pì: Zaakū Arumasihumɛ n ũro ke Iliasu ke annabi zòkòò, bóyãì nɛni gbɛnɔ da'ite kɛɛ? ²⁶ Yahaya wèńma à pì: Madì gbɛnɔ da'ite kɛ, ama gbɛke kú á té, á a dõro. ²⁷ Akū mé ani su ma gbɛra, mádi ká mà a kyate bobonero. ²⁸ Yã pìnɔ kè Betani kū à kú Yoda bara direme, gu kū Yahaya tɛn gbɛnɔ da'ite ken.

Sãne Bòrɔ kū Luda kpàa

29 Kū gu dò, Yahaya Yesu è àtɛn su a kīnaa, akū à pì: Sānɛ Bòrɔ kū Luda kpà à andunia durunna gon dí. 30 Gbɛ̀ pì yān ma ò yā ma pì, gbɛ̀ kū àtɛn su ma gbɛra demala, kū à kun ma ā yāi. 31 Má a dō yāro, ama ma su, matɛn gbɛ̀nɔ da'ite ke de Isarailanɔ a dō yāimɛ. 32 Yahaya a sèedaa kè à pì: Ma è Luda Nini bò ludambɛ lán potɛnɛ bà, à sù à zōa. 33 Mádi a dō yāro. Kū Luda ma zī gbɛ̀nɔ da'ite ke, à pìmɛnɛ gbɛ̀ kū ma è a Nini sù à kīpaa, àkū mé ani gbɛ̀nɔ da'ite ke kū Nini pìio. 34 Ma abirekū è, akū ma a sèedaa kè kū àkūmɛ Luda Né ũ.

Yesu iba káakunɔ

35 Kū gu dò, Yahaya èra à kú gwe dɔ kū a iba gbɛ̀nɔn planɔ. 36 Kū à Yesu è àtɛn gɛ̀tɛ, à pì: Sānɛ Bòrɔ kū Luda kpàan gwe! 37 Kū iba gbɛ̀nɔn pla pìnɔ yā pìi mà, ò bò ò tɛ Yesui. 38 Yesu lītɛ à è ò téai, akū à n lā à pì: Bón á yeii? Ò pìnɛ: N be kú mámeɛ, Rabi? Tó pìi pì Danneri. 39 À wémma à pì: À mó à gwa. Akū ò gɛ̀ è ò gu kū à kun è, akū ò gò káo zī birea. Okosi mò siikō taka bà.

40 Gbɛ̀nɔn pla kū ò Yahaya yā mà ò bò ò tɛ Yesui pìnɔ, n gbɛ̀ do bi Simɔ Pita dakūna Andurumɛ. 41 À gɛ̀ è à a vīni Simɔ lè gīa, akū à pìnɛ: O Arumasihu è. Tó pìn òdi pi dɔ Kirisi. 42 Akū à gɛ̀ è káo Yesu pì kīnaa. Yesu a gwà tīi à pì: Yuhana né Simɔmɛ n ũ. Oni pinne sà Pitamɛ. Tó pìi pì gbɛ̀ è.

43 Kū gu dò, Yesu ye à tá Galili būsun, akū à dà Filipile à pìnɛ: N tɛmai. 44 Filipi pì bi Anduru kū Pitao be wɛ̀tɛ Betesaida gbɛ̀mɛ. 45 Akū Filipi gɛ̀ è à Natanaeli lè à pì: Gbɛ̀ kū Musa a yā ò a doka gūn, akūsō annabinɔ a yā ò dɔ, o a lè. Yusufu né

Yesume. Nazera gbeme. ⁴⁶ Natanaeli pine: Gbe mana ni bo Nazera ya? Filipi pine: N mo n gwa. ⁴⁷ Ku Yesu Natanaeli e aten su a kinaa, a ya o a pi: Isaraila yapuraden di, a nese manafiki viro. ⁴⁸ Aku Natanaeli pine: Ni ma do mame? Aku Yesu wea a pi: Ari Filipi go ge n sisi, ma n e kaka li gbaru. ⁴⁹ Aku Natanaeli pine: Rabi, Luda Neme n u, Isarailano kiname n u. ⁵⁰ Yesu pine: Ku ma onne ma n e kaka li gbaru, aku me a to n ma nani ke ya? Ini ya zoko e de adikinala. ⁵¹ A era a pine do: Yapuram maten oare, ani ludambe e wekana, Luda malaikano nigodidi Bisasiri Nea ogodkipaa.

2

Nwena zaa Kana

¹ A gozo aakode zi oten no se zaa Kana, Galili busun. Yesu da ku gwe, ² aku o Yesu ku a iban o sisi nose kinaa do. ³ Ku sewe ka, Yesu da pine: o sewe vi dorobi. ⁴ Aku Yesu wea a pi: Boyai n ma le abireo? A gozo di kameke koro. ⁵ Aku a da pi zikerinone: Lakuni oare na, a ke le. ⁶ Gbe orozanon ku gwe men suddo Yudano gbabo'i kabono u. A keno di i si lita basiikome, a keno so basuddo. ⁷ Aku Yesu pi zikerinone: A i kaka orozadi no pa. Aku o i kaka a pa yere. ⁸ Aku a pinne: A to a geo kokorinogbe zokone sa. Aku o to o geone. ⁹ Ku gbe zoko pi i litena sewe u pi le ke, adi do gu ku a bonlo, ama zikeri ku o i pi tonon do. Aku gbe zoko pi ebayao sisi ¹⁰ a pine: We nnan odi kpamma ga. Gozo ku we ten dirman odi su ku a gebuo sa. Mokon so, n we nna to kpeke. ¹¹ Yesu daboya kaakuden gwe, ku

à kè zaa Kana, Galili bùsun. À tó bò, akū a ìbanṵ a náani kè. ¹² Abire gbera Yesu gèe Kapenamū kū a dao kū a dakūnanṵ kū a ìbanṵ, ama odi gṵṵ pla ke gwero.

Yesu kunna Luda ṵnn

(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹³ Kū Yudanṵ Vīnla dikpe kà kāni, akū Yesu gèe Yurusalemu. ¹⁴ À è òten zùnṵ kū sānṵ kū lukulukunṵ yía Luda ṵnn, ṵṵlilinkerinṵn vutena gwe. ¹⁵ Akū à bàflāa tà à pèrma ò bṵte kū sānṵ kū zùnṵ pínki. À ṵṵlilinkerii pìnṵ ṵṵ fākṵa, à n teburunṵ yīpa à kṵteíne. ¹⁶ Akū à pì lukulukuyarii pìnṵne: À pṵ pìnṵ séte à boo pínki. Àsun ma De ṵn ke ete ūro. ¹⁷ Akū yā kū à kēna Luda yān díkīna dṵ a ìbanṵgu kū à pì: N ṵn yā ma kū gbāna manamana. ¹⁸ Akū Yuda gbānadēnṵ a là ò pì: Daboyā kpaten īni kewere de ò dṵ kū n yā bire kena iko vīi? ¹⁹ Yesu wèrma à pì: À Luda kpé dí wí, mani era mà fute gṵṵ aakṵ dagura. ²⁰ Akū gbānade pìnṵ pìne: Wèe bupla awesuddon ò kpé pìi bò, akū mṵkṵn īni fute gṵṵ aakṵ gūn yá? ²¹ Ama Luda kpé kū à a yā òo pìi, a mè yān àten o. ²² Kū Yesu vù bona gan, yā kū à òo pìi dṵ a ìbanṵgu, akū ò yā kū à kēna Luda yān sì kū yā kū Yesu òo pìio.

Yesu baadi nèse dṵ

²³ Kū Yesu kú Yurusalemu Vīnla dikpe zī ò a náani kè dasi, kū ò daboyā kū à kēnṵ è yāi. ²⁴ Yesu dí n náani kero, zaakū à baadi nèse dṵme. ²⁵ Adi ke séto gbēke gbē yā ònero, zaakū à yā kū à kú baadi nèse gūn dṵ.

3

Yesu kũ Nikodemu

¹ Farisi ke kun kũ òdi pinε Nikodemu. Yuda gbānadeno dome. ² À sù Yesu kĩnaa gwāani à pinε: Rabi, ó dō kũ mōkōn danneri kũ à bò Luda kĩnaa ũ, zaakũ gbēke ni fō à daboyā kũ ndi keno kero, sé Luda kú kāao. ³ Akũ Yesu pinε: Yāpuran maten onne, tó adi ke ò era ò gbē ì dō baasiro, ani fō àgō kpata kũ à bò Luda kĩnaa dōro.

⁴ Akũ Nikodemu Yesu là à pì: Oni gbē kũ à zī kũ i deramεε? Ani era à gē a da nēsεε gūn de à a i dōn yá? ⁵ Akũ Yesu wèa à pì: Yāpuran maten onne, tó adi ke ò gbē ì kũ ío kũ Luda Ninio baasiro, ani fō à gē kpata kũ à bò Luda kĩnaa gūnlo. ⁶ Bisāsiri né'ina bi mē yāme, Luda Nini né'ina bi nini yāme. ⁷ Ñsun tó yā kũ ma ònne bo n sarero, séde ò era ò á i dō. ⁸ Īa dì káka gu kũ à yein. Ndi a kīni ma, n dō gu kũ à bōn ke gu kũ àten gēnlo. Len àdigō de le kũ gbē kũ Luda Nini a lio.

⁹ Akũ Nikodemu a là à pì: Yā bire ni sí ke yá? ¹⁰ Yesu wèa à pì: Mōkōn Isarailano yādanneri ina akũ n abirekũ dōroo? ¹¹ Yāpuran maten onne, yā kũ ó dōn óten o. Yā kũ o ée sèedaan óten kpá, akũ áten gí ó yā síi. ¹² Lákũ ma andunia yā òáre nà, akũ a gi síi, tó ma ludambe yā òáre, áni sí yá? ¹³ Gbēke dí gé ludambe yāro, tó adi ke Bisāsiri Né kũ à bò gwe baasiro. ¹⁴ Lákũ Musa mlēε sè à dō musu gbárannan nà, len oni Bisāsiri Né sé ò dō musu le, ¹⁵ de gbē kũ àteni a náani ke gō wèndi kũ àdi láraro vī. ¹⁶ Zaakũ Luda ye anduniai à kè zōkō, akũ à a Né mèn do légelege kpà, de gbē kũ àteni a náani ke sún

garo, séde àgõ wèndi kũ àdi lákaro vĩ. ¹⁷ Luda dí a Né zĩ andunia gũn de à yã vute anduniaa yáinlo, de à andunia sura ba a gáí yáime. ¹⁸ Yã ni vute a náanikeriiaro. Yã gĩnake à vute a náanikerisaria kò, kũ adi Luda Né mèn do légelege pì náani kero yái. ¹⁹ Pó kũ à tò yã vute gbẽnɔaan dí: Gupura sù andunia gũn, akũ gbẽnɔ ye gusirai de gupura pìla, kũ n yákenanɔn vání yái. ²⁰ Zaakũ yāvānikeri sīnda pínki dì zā gupuramme, àdi su gupura kīnaaro, de a yákenanɔ sún bo gupuranlo yái. ²¹ Gbē kũ àdi zĩ ke yápuraa, àkũ mé àdi su gupura kīnaa, de ògõ dõ kũ kunna Luda gũnn à yã pìnɔ kèn.

Yahaya Da'itekeri Yesu sèedakēnaa

²² Abire gbera Yesu gèe Yudea busun kũ a ìbanɔ. À gɔɔ pla kè kũnwo gwe, àten gbẽnɔ da'ite ke. ²³ Yahaya ten gbẽnɔ da'ite ke se zaa Ainɔ, Salimu sare, zaakũ í di gwe. Òdigõ su a kīnaa, akũ àdi n da'ite ke. ²⁴ Zaakũ odi Yahaya da kpésiran kòro. ²⁵ Gɔɔ birea Yahaya ìba kenɔ nà ledikpakēnaaa kũ Yuda gbānade keo gbābona yã musu. ²⁶ Akũ ò nà Yahayai ò pì: Rabi, gbē kũ à kú kũnwo yã Yoda bara dire, kũ n a yã òwɛɛ mé àten gbẽnɔ da'ite ke tera, baadi ten gé a kīnaa. ²⁷ Yahaya pìnnɛ: Gbēke dì fõ à póke le à síro, tó adi ke Luda a gbà baasiro. ²⁸ Ákõnɔ mé á ma sèedadɛnɔ ũ kũ ma pì makũme Arumasihu ũro. Ma pì Luda ma zĩ mà donɛ areme. ²⁹ Nɔseri mé à nɔ vĩ. Nɔseri gbēnna sõ àdigõ zɛ a sare àdi sã kpá a yái, nɔseri kòtoo dì a pɔ ke nna. Len sõ ma pɔnna kè zókõ le. ³⁰ Séde àpii gõ kara makũ sõ màgõ lago.

Gbē kũ à bò musu

³¹ Gbē kū à bò musu de gbē sīnda pínkila. Gbē kū à bò zīte bi andunia gbēme, andunia yān àdi o. Gbē kū à bò ludambe sō de gbē sīnda pínkila, ³² àdigō pó kū à è kū yā kū à màaoo sēeda ke, akū gbēke teni a yā síro. ³³ Gbē kū à a yā sì zèo kū Luda bi yāpurademe. ³⁴ Gbē kū Luda a zīi pìi dì Luda yā o, zaakū Luda a Nini kpàa papaname. ³⁵ De Luda ye a Néi, akū à pó sīnda pínki nāne a oī. ³⁶ Gbē kū àten Néi pìi náani ke wèndi kū àdi lákaro vī. Gbē kū àten gí a yā mai ni wèndii pìi lero, Luda pōfē kpé kúame.

4

Yesu kū Samaria nōgbēo

¹ Farisino mà kū Yesu ten gbēno da'ite ke àten ibanō le de Yahayala. ² Adi ke Yesu mé àdi n da'ite ke a zīdaro, a ibanō mé òdi ke. ³ Kū Yesu yā pìi mà, à fùte Yudea à èra àten tá Galili. ⁴ Kū àten gé sō, à kū à bote Samaria bùsun. ⁵ Akū à kà Samaria wēte kū òdi pìi Sika. À zà kū zīte kū Yakubu kpà a né Yusufuaaoro. ⁶ Yakubu lògō kú gwe. Yesu taa ò à kpàsa, akū a vùte lògō pìi sare. Ifāntē kà mīdangura.

⁷ Samaria nōgbē ke sù í tó, akū Yesu pìine: N ma gba í mà mi. ⁸ A ibanō sō, ò gèe pòble lú wēte gūn. ⁹ Akū nōgbē pìi pìine: Yudame n ũ, Samaria nōgbēn ma ũ, akū nten í wé kemaa? Zaakū Yudanō kū Samariadenō yā dì kō séro. ¹⁰ Akū Yesu pìine: Tó n gba kū Luda dì dañne dō kū gbē kū àten í wé kemmao, de mōkōmme ñni wé kea à n gba í wèndide. ¹¹ Nōgbē pìi pìine: Baa, n guga vīro. Lògō dí sō a wèe lòkoto. Ñni í wèndide pìi le māmeme? ¹² N de ó dizi káaku Yakubula gwēe? Akū mé à lògō pìi tòwēre. Àpì

a í mì kũ a n̄n̄o kũ a pókãden̄o. ¹³ Akũ Yesu p̄ine: Gb̄e kũ à í díkĩna mì, ími ni era à a dem̄e d̄o. ¹⁴ Gb̄e kũ ani í kũ mani kp̄aa mi s̄o, ími ni a de ziki doro. Zaakũ í kũ mani kp̄aa ni ḡo a n̄es̄e gũn ís̄eboki í kũ ani b̄otene w̄endi kũ àdi lãkaro ũme. ¹⁵ Akũ n̄ogb̄e p̄i p̄ine: Baa, ñ ma gba í p̄i, de ími sún ma de mà su í t̄o la doro. ¹⁶ Yesu p̄ine: Ñ gé n zã sísi à su l̄ele. ¹⁷ N̄ogb̄e p̄i w̄eà à p̄i: Má ḡo v̄īro. Akũ Yesu p̄ine: Kũ n p̄i, ñ ḡo v̄īro, n yã ò a z̄eame. ¹⁸ N zã k̄e l̄eu s̄ōro, akũ ḡogb̄e kũ ñ kú kãao tera bi n zã̄nlo. N yãpura ò. ¹⁹ Akũ n̄ogb̄e p̄i p̄ine: Baa, má d̄ò sà kũ annabiime n ũ. ²⁰ Ó dizin̄o donyĩ k̄e Ludane kpi dí musu, ák̄õn̄o s̄o adì pi Yurusalemu mé à gu kũ ò donyĩ ken̄ne ũ. ²¹ Yesu p̄ine: N̄ogb̄e, ñ ma yã sí. Ḡōke ten su kũ áni donyĩ k̄e De Ludane kpi dí musu ke Yurusalemu doro. ²² Ák̄õn̄o, adì donyĩ ke Ludane, ama á a d̄õro, ók̄õn̄o s̄o, odì donyĩ ken̄e, akũs̄o ó a d̄õ, zaakũ surabanaa dì bo ók̄õn̄o Yudan̄o kĩnaame. ²³ Ḡōke ten su à kà k̄ò, kũ donyĩri yãpuraden̄o ni donyĩ k̄e De Ludane kũ yãpurao kũ a Nini gb̄anao. Gb̄e bire takan̄on De Luda ten w̄ete ò donyĩ keare. ²⁴ Luda bi ninime, séde gb̄e kũ òdi donyĩ ken̄eno donyĩ ken̄e kũ yãpurao kũ a Nini gb̄anao. ²⁵ Akũ n̄ogb̄e p̄i p̄ine: Má d̄õ kũ Arumasihu kũ òdi p̄ine Kirisi ni su. Tó à sù, ani yã s̄inda p̄inki b̄ok̄otew̄ere. ²⁶ Akũ Yesu p̄ine: Makũ kũ maten yã on̄ne, makũme a ũ.

²⁷ Ḡōke birea Yesu ìban̄o sù, ò a l̄e àten yã o kũ n̄ogb̄ēo. À b̄ò ñ sare, ama ñ gb̄eke dí a la b̄ón à yeiro ke b̄oyãì àten yã o kũ n̄ogb̄e p̄īoro. ²⁸ Akũ n̄ogb̄e p̄i a lo tò gwe, à ḡè w̄ete gũn à p̄i gb̄en̄one: ²⁹ À m̄ó à ḡogb̄e ke gwa. À yã kũ ma k̄en̄o òmen̄e p̄inki. Ke

Arumasihu pìime gwεε? ³⁰ Akū ò bòte wēte gūn òten gé Yesu kīnaa.

³¹ Goro birea sō Yesu ibanō pìne: Rabi, ĩni pò bleroo? ³² Akū à pìñne: Má pòble ke vī kū á dōro.

³³ Akū a ibanō kō lāla ò pì: Gbēke sūne kū pòbleon yá? ³⁴ Akū Yesu pìñne: Ma pòblen gbē kū à ma zī poyenyīnakena ũ ari mà zī kū à dāmenε mì de.

³⁵ Ákōno adì pi mō siikō mé à gō kū pókēgoro ni ká. Maten oáre, à wé sé à burano gwa, zaakū póno mà ò kà kēna. ³⁶ Pókēri teni a láada le kò, àten gbēno kakara wēndi kū àdi lākaro pò ũ, de pótōri kū pókēriio ponna ke lele. ³⁷ Zaakū yā díkina bi yāpuramε: Gbēke mé àdi pò tō, gbēke kē. ³⁸ Ma á zī pò kē gu kū ádi zī kenlo. Gbē pāndenō mé ò zī kē gwe, akū áteni n zī àre ble.

³⁹ Samaria gbē kū ò kú wēte pìi gūnno Yesu náani kē dasi yā kū nōgbē pìi òñne yāi, kū à pì à yā kū a kēno òare pínki. ⁴⁰ Abire yāi kū ò kà Yesu kīnaa, ò wé kēa à gō kūñwo, akū à kē kūñwo goro pla. ⁴¹ Kū Yesu yā òñne, gbē pāndenō a náani kē dasidasi. ⁴² Akū ò pì nōgbē pìine: Adi ke yā kū n òwεε yāin o a náani kē adoro. O a yā mà ó zīdamε, akū o dō sà kū andunia Surabariin a ũ yāpura.

Gbānade né werekōanaa

⁴³ Kū à goro pla kē kūñwo, a gberan à tà Galili, ⁴⁴ zaakū à pì annabi dīgō bèere vī a zīda būsuno.

⁴⁵ Kū à kà Galili, Galilidenō gbānake kpai, zaakū ò gēε ò Vīnla dikpe Yurusalemumε, akū ò yā kū à kē dikpe pì zīno è pínki. ⁴⁶ Akū Yesu èra à gēε Kana, gu kū à í lite sēwē ũ. Būsu gbānade ke kú gwe, a négōgbē ten gyā ke zaa Kapenamū. ⁴⁷ Kū à mà Yesu bò Yudea à sù Galili, akū à gēε a kīnaa à wé kēa à gé

a né werekōa, zaakū a kú ga léi. ⁴⁸ Akū Yesu pìne: Tó adi ke a daboyāno kú yābonsareno è baasiro, áni ma náani kero. ⁴⁹ Akū gbānade pìi pìne: Baa, ò mó ari ma né kpé à ga. ⁵⁰ Yesu pìne: N tá be. N né ni garo. Gōgbē pì yā kú Yesu òne sì, akū à dà zén. ⁵¹ Goro kú à té zén, à dàkare kú a zìrinò, akū ò pìne a né kun. ⁵² Akū à n lá à pì: Goro kpate takan à kè sànaa? Akū ò pìne: Gĩa fānantē mò do zakan mēwāna pìi kēa. ⁵³ Akū de pìi dō kú goro kú Yesu òare kú a né ni garon gwe. Akū ò a náani kè, àpii kú a bedenò n pínki. ⁵⁴ Sèeda plade kú Yesu kè bona Yudea suna Galilin gwe.

5

Gyāre werekōana íkpakia

¹ Abire gbēra Yudanò dikpe ke kà, akū Yesu èra à gèe Yurusalemu. ² Íkpaki kú gwe Sā Gēki sare, kú òdi pì Beteseda kú Eberu yāo. Íkpaki pì kámmaboki vī leu sooro, ³ gyāreno dìgō wútenan dasidasi, vīnanò kú ereno kú gbē kú n mēgu fēfēnanò. ⁴⁻⁵ Gōgbē ke kú gwe àten gyā ke à kà wè bupla plansari. ⁶ Kú Yesu a è wútena gwe, à dō kú àten gyā ke a gii kè manamana, akū à pìne: N ye ngō aafia yá? ⁷ Akū gyāre pìi wèa à pì: Mare, má gbēke vī à ma da í gūn goro kú à yīgāro. Tó maten gé gēn, gbē pānde dì gīnake à gē ma āme. ⁸ Yesu pìne: N fute n ze, n n pè sé n táa o. ⁹ Gwe gōno gōgbē pìi aafiaa lè. À a pèe sè à táa ò. Goro pì bi kámmabogoro zīme, ¹⁰ akū Yuda gbānadenò pì gōgbē kú à wèrekōa pìine: Kámmabogoro zīn gbāra. À zé vī ngō n pè senaro. ¹¹ À

wèmma à pì: Gbē kū à ma gba aafia mé à òmèné mà a pè sé mà táa o. ¹² Akū ò a là ò pì: Dí mé à pìnne ò n pè sé ò táa oo? ¹³ Gbē kū à wèrēkōaa pì dō tó dínlo, zaakū Yesu gète pari kū ò kú gweno téme. ¹⁴ Abire gbera Yesu a lè Luda onn, akū à pìne: Ò ma, n aafiaa lè. Òsun durunna ke doro, de yā kū à vāni de abirekūla sún n le doro yāi. ¹⁵ Akū gōgbē pì gèe à ò Yuda gbānadenone kū Yesu mé à tò a aafiaa lè.

¹⁶ Akū gbānade pìno wé tà Yesua, kū àdi yā bire takano ke kámmabogoro zī yāi. ¹⁷ Akū Yesu wèmma à pì: Ma De digō zī ke kámmabonaa sarime, len maten ke le se. ¹⁸ Yā bire yāi gbānade pìno ten Yesu wete ò a de de káakula. Àdi ke kū àdi kámmabogoro zī yā daro ado yānlo, kū àdi pi Ludame a De ũ, àten sára kpá kū Ludao yāime.

Luda Né ikoo

¹⁹ Yesu era à wèmma à pì: Yāpuran maten oáre, Luda Né di fō à yāke ke kū a zīda gbānaoro, sé yā kū à è a De ten ke baasiro, zaakū yā kū a De di ke pínki, àkūme a Né pìi di ke se. ²⁰ Zaakū De Luda ye a Néi, àdi yā kū àdi ke pínki mone. Anì yā kū a zōkō de abirekūla mone, anì bo á sare. ²¹ Lákū De Luda di gèno vu à wèndi kpámma nà, len a Né di wèndi kpá gbē kū à yeinōa le. ²² De Luda di yākpatē ke kū gbēkeoro, à yākpatēkena gbāna pínki kpà a Néa, ²³ de baadi bèere li a Néne, lákū òdi li De Ludane nà. Gbē kū àten bèere li Luda Nénero, ade ten bèere li a De kū à a zīnero. ²⁴ Yāpuran maten oáre, gbē kū àteni ma yā ma, akūsō àten gbē kū à ma zī náani ke, ade wèndi kū àdi lákaro vī. Yā ni vutaro, ade bò gan à gè wèndii gūmme.

25 Yāpuran maten oáρε, ɔɔɔke ten su à kà kò, kũ gèno ni Luda Né kòto ma, ń gbẽ kũ ò mànɔ ni vu. 26 Lákũ De Luda wèndikpamma gbaña vī nà, len à wèndikpamma gbaña kpà a Néa le dɔ. 27 À yākpatekena gbaña kpàa dɔ, kũ à de Bisāsiri Né ũ yāi. 28 Àsun tó abirekũ bo á sarero, zaakũ ɔɔɔke ten su kũ gè kũ ò kú mira gūno ni a kòto ma 29 ò bɔte ń pínki. Yāmanakerino ni vu ò gẽ wèndii gūn, yāvānikerino sō yāvutemmaanaa gūn. 30 Madì f̄ m̄ mà yāke ke kũ ma zīda gbañaoro. Madì yākpate ke lákũ à òmenε nàme, madì yākpate ke a zéa, zaakũ madì ma zīda poyeina wetero, sé gbẽ kũ à ma zī pì pó.

Yesu iko sèedadens

31 Tó má de ma zīda sèedade ũ, de ma yā náani vīro. 32 Sèedade pānde kun kũ àdi ma yā o, má d̄ kũ ma yā kũ àdi o náani vī. 33 Bee ákōno, a gbẽno zī Yahayaa, akũ à yāpura òáρε. 34 Mádi m̄ kpá bisāsiri sèedakennaaro, mateni abirekũ oáρε de à le à bo zia yāime. 35 Yahaya de lán fitila kũ à nana àten gupura kũ bà, akũ a we à ponna k̄ a gupurai ɔɔɔ pla. 36 Yā kũ De Luda dāmenε mà kenɔ, kũ maten ke pino deáρε sèeda ũ, kũ De Luda mé à ma zī. Ma sèedaa pì de Yahaya póla. 37 Ma De kũ à ma zī ma yā ò dɔ. Ádi a kòto ma zikiro, ádi wé ke siikō k̄aoro, 38 a yā dí vuteki le á sw̄ε gūnlo, kũ áten gbẽ kũ à a zī náani kero yāi. 39 Adì m̄ kpá Luda yā kyókennaanaa, zaakũ adiḡ da gwen áni wèndi kũ àdi lákaro len. Ma yān takada pì ten o s̄, 40 ama áten gí su ma kīnaai de à wèndii p̄i le. 41 Maten sáabu wete bisāsiri kīnaaro, 42 ama má á d̄, má d̄ kũ á ye Ludairo. 43 Ma su kũ ma De tóo, akũ ádi ma síro.

Tó gbē pānde sù kù a zīda tóo, áni a sí. ⁴⁴ Lákù adi sáabu wete k̄ōa nà, ama adì sáabu wete Luda mèn do légelegea lero, áni ke dera à ma yā sí? ⁴⁵ Àsungō da makū mé mani gé kù á yāo ma De kīnaaro, Musa kù á wé d̄i mé ani gé kù á yāo. ⁴⁶ Tó a Musa yā sì, de a ma yā sì se, zaakū ma yān à kè Luda yān. ⁴⁷ Kù ádi yā kù à kè Luda yānn̄o síro, áni ke dera à ma yā sí?

6

Póblekpana gōgbē gbēn̄n dúbu s̄̄ron̄a (Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

¹ Abire gbera Yesu bikù Galili sèbe kù òdi pi do Tiberia bara. ² Gbēn̄o gō téi dasidasi, kù ò a daboyān̄o è deran àten gyāren̄o werek̄ōana yāi. ³ Akū Yesu d̄idi à vùte s̄̄s̄i musu kù a ìban̄o. ⁴ Yudan̄o Vīnla dikpe kà k̄ani. ⁵ Kù Yesu wé sè musu, à è gbēn̄o ten su a kīnaa dasidasi, akū à Filipi là à pì: Mákpan óni póble lún de gbēn̄o blee? ⁶ À abirekū ò de à Filipi yō à gwa yāime, zaakū à d̄s̄ lákù áni ke nà. ⁷ Akū Filipi wèa à pì: Andurufu ogo mèn wàa do burodii, bee tó ò è'è baadine f̄it̄ifiti, ani m̄ómm̄aro. ⁸ A ìban̄o do Anduru, Sim̄o Pita dakūna p̄ine: ⁹ Néggōgbē ke kú la, à burodi araga v̄i mèn s̄̄oro kù kp̄ò f̄it̄inn̄o mèn pla. Bón abirekū ni ke pari d̄ik̄inn̄o n̄e? ¹⁰ Yesu pì: À gbēn̄o vutevute. Sèla di gu p̄in, akū ò vutevute. Gōgbēn̄o kà gbēn̄n dúbu s̄̄oro taka. ¹¹ Yesu burodii p̄in̄o sè à arubarikaa dàn, akū à kp̄aatete gbē kù ò vutena p̄in̄o n̄e lákù ò yei nà. Len à kp̄ò kp̄àmma le do. ¹² Kù ò kà ó p̄inki, à pì a ìban̄o n̄e: À a kp̄ara kù à ḡs̄ s̄ete p̄inki, de a ke s̄ún ke p̄aro. ¹³ Akū ò burodi mèn s̄̄oro kù ò s̄òo pì

kpara kũ ò g̃n̄o sèt̄e t̄anko kuri aw̄εεpla p̄a. ¹⁴ Kũ ò daboyā kũ Yesu k̄εe p̄i è ò p̄i: Gb̄ε p̄i bi annabi kũ àt̄en su andunia g̃umm̄e yāpura. ¹⁵ Yesu d̄s̄ kũ ò ye ò su ò a kũ ò a ká k̄ina ũ kũ gb̄ānaom̄e, akũ à gòn̄ne gwe à èra à didi s̄is̄i musu ado.

Yesu t̄aa'ona s̄èb̄ela
(*Mat 14:22-27, Maa 6:45-52*)

¹⁶ Kũ ɔk̄osi k̄è, a ìban̄o ḡεe s̄èb̄ee bara. ¹⁷ Akũ ò ḡè gó'ite g̃n̄, òt̄en bikũ s̄èb̄ee p̄i bara dire Kap̄enam̄u kpa. Gu g̃inake à s̄i Yesu dí ká n̄ k̄ina k̄oro. ¹⁸ Z̄aga'ia gb̄āna k̄aka, akũ í t̄en fut̄e. ¹⁹ Kũ a ìban̄o gó li ò kà kiloo s̄oro ke suddo taka bà, akũ ò Yesu è àt̄en t̄aa o íla, àt̄en na n̄ góí, akũ v̄ina n̄ kũ. ²⁰ Akũ à p̄inne: Makũm̄e, àsun tó v̄ina á kũro. ²¹ Ò w̄ene à ḡè gó g̃n̄, akũ gó p̄i kà gu kũ òt̄en ḡén g̃n̄o.

Gb̄ēn̄o Yesu w̄et̄enaa

²² Kũ gu d̄ò pari kp̄é z̄ena s̄èb̄ee bara dire. Ò d̄s̄ kũ gó'ite kú gwe yā m̄en dom̄e, Yesu s̄o adi ḡè gó p̄i g̃n̄ kũ a ìban̄oro, ò tà n̄t̄en̄em̄e. ²³ Kũ à k̄è saa gó'ite p̄ānd̄en̄o b̄ò Tiberia, ò s̄u gu kũ k̄ani kũ gu kũ ò burodii s̄onwo, kũ Dikiri s̄ábu kp̄à à làka. ²⁴ Kũ pari p̄i è àp̄ii ke a ìban̄on kú gwe doro, ò ḡè gó p̄in̄o g̃n̄ ò ḡèe a w̄et̄e Kap̄enam̄u.

Yesum̄e p̄oble kũ àdi n̄ ká w̄èndiia ũ

²⁵ Kũ ò a è s̄èb̄ee bara gwe, ò p̄inne: Rabi, n ka la b̄oree? ²⁶ Yesu p̄inne: Yāpuran mat̄en oáre, áteni ma w̄et̄e burodi kũ a sò a k̄a yāim̄e, adi ke daboyā kũ a èn̄o yāinlo. ²⁷ Àsun z̄i ke p̄oble kũ àdi láka yāiro, sé p̄oble kũ àdi n̄ ká w̄èndi kũ àdi láraroa. Bis̄āsiri Né

mé ani á gba póbble pìi, zaakū àpiin De Luda a sèedaa kèa.

²⁸ Akū ò a là ò pì: Deran óni ke nà ò yā kū Luda ye ò ke kee? ²⁹ Yesu wèrìmma à pì: Yā kū Luda ye à ken dí: À gbē kū à a zì náani ke. ³⁰ Ò pìne: Daboyā kpaten ìni kewe, de ò le ò n náani kee? Yā kpaten ìni kee? ³¹ Ó dizinɔ mana blè gbárannan lákū ò kè Luda yān nà ò pì: A póbble kū à bò musu kpàrìmma ò blè. ³² Akū Yesu pìne: Yāpuran maten oáre, adi ke Musa mé à póbble kū à bò musu kpàáwaro. Ma De mé àdi póbble yāpurade kū à bò musu kpááwa. ³³ Póbble kū Luda kpà pìin gbē kū à bò musu àdi wèndi kpá anduniaa ũ.

³⁴ Ò pìne: Mare, ñgɔ póbble bire taka kpáwá gɔɔ sīnda pínki. ³⁵ Akū Yesu pìne: Makūme póbble kū àdi n ká wèndiia ũ. Nà ni gbē kū à sù ma kīnaa dero, ími ni ma náanikeri de zikiro. ³⁶ Bee kū abireo lákú ma òáre nà, bee kū a ma e, ádi ma náani ke. ³⁷ Gbē kū ma De kpàma ni su ma kīnaa, mani pé gbē kū à sù ma kīnaaa zikiro. ³⁸ Adi ke ma zīda poyenyīna yāin ma bo musu ma suro, gbē kū à ma zī pómē. ³⁹ Pó kū gbē kū à ma zī pì yein dí: Māsun tó gbē kū à kpàmanɔ ke sātēro. À ye mà n fute gɔɔ kpède zī. ⁴⁰ Zaakū pó kū ma De yein dí: Gbē kū à wé pè a Néa, akūsɔ àteni a náani ke gɔ wèndi kū àdi lákaro vī, má a vu gɔɔ kpède zī.

⁴¹ Akū Yuda gbānadenɔ zuka kài, kū à pì ákāame póbble kū à bò musu ũ yāi. ⁴² Ò pì: Gbē pì bi Yesu Yusufo nénloo? Ó a de kū a dao dɔ bi! Akū àten pì a bo musume. ⁴³ Yesu pìne: Àsun zuka káro. ⁴⁴ Gbēke ni fɔ à su ma kīnaaro, tó adi ke ma De kū à ma zī a sisi baasiro, mani a fute gɔɔ kpède zī.

⁴⁵ À kēna annabinɔ takada gūn ò pì: Luda mé ani yā da baadinε. Gbē kū à De Luda yā mà, akūsɔ à a yā dà, àkū mé àdi su ma kīnaa. ⁴⁶ Adi ke gbēke De Luda è kū wéonlo. Gbē kū à bò a kīnaa mé à a è ado. ⁴⁷ Yāpuran maten oáre, ma náanikerii wèndi kū àdi lákaro vī. ⁴⁸ Makūmε póble kū àdi n ká wèndiia ũ. ⁴⁹ Á dizinɔ mana blè gbárannan, bee kū abireo ò gága. ⁵⁰ Póble kū àdi bo musu sɔ, tó gbē blè, ani garo. ⁵¹ Makūmε póble wèndide kū à bò musu pì ũ. Tó gbē adi blè, anigɔ kun gɔɔ sīnda pínki. Póble kū mani kpámame ma mēbaasi ũ, de andunia gɔ wèndi vī yāi.

⁵² Akū gbānade pìnɔ ten lékpakɔa ke kū kɔo ò pì: Gbē pì ni fɔ à a mēbaasi kpáwá ò sòn yá? ⁵³ Akū Yesu pínne: Yāpuran maten oáre, tó ádi Bisāsiri Né mēbaasi só a a aru mīro, ánigɔ wèndi vīro. ⁵⁴ Gbē kū àdi ma mēbaasi só à ma aru mi wèndi kū àdi lákaro vī. Makū mé mani a fute gɔɔ kpede zī. ⁵⁵ Zaakū ma mēbaasi bi póble yāpurame, ma aru bi pómīna yāpurame. ⁵⁶ Gbē kū àdi ma mēbaasi só à ma aru mī kú ma gūn, makū sɔ má kú a gūn. ⁵⁷ Lákū De Luda Wèndide ma zī, akūsɔ má kun a yāi nà, len gbē kū àdi ma mēbaasi só nigɔ kun ma yāi le. ⁵⁸ Póble kū à bò musun gwe. À de lán póble kū á dizinɔ blè ò gà bàro. Póble bire blèri nigɔ kun gɔɔ sīnda pínkimε. ⁵⁹ Yesu yā bireno ò gɔɔ kū àten yā daínε Kapenamε aduakεkpemε.

Yesu iba kenɔ borukpenaa

⁶⁰ Kū a ìbanɔ yā pìi mà, n gbē dasidenɔ pì: Yā gbānamε, dí mé ani abirekū fɔɔ? ⁶¹ Yesu dɔ a swèε gūn kū a ìbanɔ ten zuka ká yā pìi musu, akū à pínne:

Yá pì teni á fu yá? ⁶² Tó a è Bisāsiri Né fùte àten tá gu kũ a kun yá s̄ bi? ⁶³ Luda Nini mé àdi wèndi kpámma, mèbaasi bi p̄kenlo. Yá kũ ma òárenome Luda Nini kũ àdi n̄ ká wèndiia yá ũ. ⁶⁴ Ama á gbēkeno teni ma náani kero. Zaakũ Yesu gbē kũ òteni a náani keron̄ d̄s̄ zaa káaku kũ gbē kũ ani a kpámmao. ⁶⁵ Akũ à pì do: Abire yáin ma òáre, gbēke ni f̄ à su ma k̄naaro, séto De Luda a gbà zé.

⁶⁶ Zaa goro birea a ìba ken̄ b̄oru kpeo dasi-dasi, òdi téi doro. ⁶⁷ Akũ Yesu a ìba gbēnon̄ kuri awεplan̄ là à pì: Á ye à tá sen yá? ⁶⁸ Simo Pita wèa à pì: Dikiri, dí k̄naan óni génn? N̄ wèndi kũ àdi lákaro yá v̄i. ⁶⁹ O n̄ náani kè, o d̄s̄ kũ Luda gbē kũ à kú adoname n̄ ũ. ⁷⁰ Yesu p̄inne: Á gbēnon̄ kuri awεpla d̄inon̄ ma s̄eroo? Bee kũ abireo á gbē mèn do bí ibilisiime. ⁷¹ Yudasi, Simo Isikarioti nén à téa. Àkũme gbēnon̄ kuri awεpla p̄ino doke kũ ani a kpámma ũ.

7

Yesu kũ a dakūnan̄

¹ Abire gbera Yesu gèe Galili w̄ete kũ w̄eteo, zaakũ à ye à kure Yudearo, kũ Yuda gbānaden̄ teni a w̄ete ò a de yá. ² Yudan̄ Kutad̄na dikpe kà k̄ani, ³ akũ a dakūnan̄ p̄ine: N̄ fute la n̄ gé Yudea, de n̄ ìba kũ ò kú gweno yá kũ n̄ten ken̄ e se. ⁴ Tó gbē ye à tó bo, àdi a yān̄ ke utenaro. Lákũ n̄ten yá d̄in̄ taka ke nà, n̄ n̄ z̄ida m̄o anduniane. ⁵ Bee a dakūna p̄ino dí a náani kero. ⁶ Akũ Yesu p̄inne: A goro dí kámen̄e k̄oro. Ák̄no s̄ á zé v̄i goro s̄inda p̄inki. ⁷ Andunia ni we à z̄águro, ama à z̄amagu kũ mad̄i pi a yāk̄ena v̄ani

yāi. ⁸ À gé dikpekékia, maten géro, zaakū a goro dí kámenε koro. ⁹ Kū à yā pì ò, akū à gò Galili.

Yesu gena Kutadna dikpen

¹⁰ Kū a dakūna pino gèe dikpekékia, gbasà à gèe. Adi gé gbēno wáaro, à gèe asiri gūmme. ¹¹ Yuda gbānadenɔ teni a wete dikpekékia ò pì: Àpi kú máa? ¹² Pari gūn òten yā o kpānikpāni a musu manamana. Gbēkenɔ pì: Gbē maname. Gbēkenɔ pì: Oi, àten gbēno sátemε. ¹³ Gbēke dí a yā o gupuraaro, kú òten vīna ke gbānade pinone yāi.

¹⁴ Kū dikpe kà a dagura, Yesu gèe Luda onn, àten yā dañne. ¹⁵ A yā bò gbānade pino sare ò pì: Gbē kú adi kyó kero mé à takada dō le yá? ¹⁶ Akū Yesu pìñne: Yā kú madì dañne bi ma zīda yānlo, gbē kú à ma zī yāme. ¹⁷ Gbē kú à ye à ze kú Luda poyenyīnakenaao nigō dō tó ma yādannena de Luda pò ũ, kesō ma zīda yān maten o. ¹⁸ Gbē kú àdi a zīda yā o ten wete à tó bome. Gbē kú àdi wete à gbē kú à a zī tó bo náani vī, manafiki kú a gūnlo. ¹⁹ Musa dí doka daáeroo? Á gbēke yā pì kūna soro. Bóyāi àten wete à ma deε?

²⁰ Akū gbēno pine: Ní tāna vīme. Dí mé àten wete à n deε? ²¹ Yesu pìñne: Daboyā mèn don ma kè, akū à bò á pínki sare. ²² Musa tōzōyā daáre, akū adì tō zō kámmabogoro zī. Ase adi ke Musa kīnaan à nāanlo, à bò á dizi káakuno kīnaame. ²³ Lákū òdi tō zō néne kámmabogoro zī nà de òsun bo Musa doka kpero yāi, à kè dera á pō fēnamai, kú ma gbē gbà aafia swáswa kámmabogoro zīi? ²⁴ Àsun yā gwa lákū á wé ten e nàro. À yā gwa a zéa.

Kēkēkšana Yesu yāi

²⁵ Akū Yurusalemudenɔ pì: Gbē pì bi gbē kū òteni a wete ò a denloo? ²⁶ À gwa, àten yā o gupuraa, akū gbēke dí yā liaro. Gbānadenɔ a d̄ Arumasihu ū yāpuran yá? ²⁷ Ó d̄ gu kū gbē dí bòn. Tó Arumasihu sù, oniḡ d̄ gu kū à bònlo. ²⁸ Abire yāi gɔɔ kū Yesu ten yā dañe Luda ɔnn, à pùtā à pì: Á ma d̄, akūs̄ á d̄ gu kū ma bon. Ase mádi su kū ma zīdaoro. Gbē kū à ma zī bi yāpurademe, akū á a d̄ro. ²⁹ Má a d̄, zaakū ma bo a kīnaame, àkū mé à ma zī.

³⁰ Akū òteni a wete ò a kū, ama gbēke dí ɔ naaro, zaakū a gɔɔ dí papa k̄ro. ³¹ Zàa gūn ò Yesu náani kè dasi ò pì: Tó Arumasihu sù, ani daboyā ke dasi de a kū gbē dí kèlan yá?

Dogarino zīna ò Yesu kū

³² Kū Farisino mà òten yā o kpānikpāni zàa gūn a yā musu, akū sa'orikinɔ kū Farisi pino dogarino zī ò a kū. ³³ Akū Yesu pì: Ma kunna k̄áo ḡ f̄iti, mani gbasa mà tá gbē kū à ma zī kīnaa. ³⁴ Áni ma wete à kuramai, zaakū áni f̄ à gé gu kū má kunlo.

³⁵ Akū gbānade pino ten k̄o lala: Mán à ye à ḡn kū óni kuraii? À ye à gé ó gbē kū ò f̄k̄sa Giriki b̄sunɔ gūn kīnaa de à yā da Giriki p̄n̄nen yá? ³⁶ Yā kū à òo p̄i mì de derame? Kū à p̄i óni a wete ò kuraii akūs̄ gu kū á kun óni f̄ ò gé gwero.

Í kū àdi n̄ ká w̄ndiia

³⁷ Dikpe gɔɔ kp̄ede z̄k̄ zī Yesu f̄ute à pùtā à pì: Gbē kū ími teni a de à mó ma kīnaa à í mi, ³⁸ gbē kū àteni ma náani ke s̄, í kū àdi n̄ ká w̄ndiia niḡ b̄aa lé zaa a nèse gūn lákū ò kè Luda yān nà. ³⁹ À yā

dí ò Luda Nini kũ gbě kũ òteni a náani kenɔ ni sí yã musumε. Ò Luda Nini pì vĩ gĩaro, kũ Yesu dí gĩnake à tó bo kòro yã.

Gběnɔ kèkèkɔana Yesu yã

⁴⁰ Kũ gběnɔ yã pì mà, gběkenɔ pì: Gbě díkĩna bi annabii pìime yãpura. ⁴¹ Gběkenɔ pì: Gbě díkĩna bi Arumasihumε. Ama gběkenɔ pì: Arumasihu ni bo Galili sɔ yá? ⁴² Ò kè Luda yã ò pì, Arumasihu bi Dauda burimε, ani bo Dauda be wẽte Betilihamumε. ⁴³ Akũ gběnɔ kèkèkɔa Yesu yã. ⁴⁴ N gběkenɔ ye ò a kũ, ama gběke dí ɔ naaro.

Yuda gbãnadennɔ di Yesu náani kero

⁴⁵ Akũ dogarinɔ era ò tà sa'orikinɔa kũ Farisinɔ. Akũ ò n lá ò pì: Bóyã ádi a kũ a su kãaoro? ⁴⁶ Dogari pìnɔ wèmma ò pì: Gběke dí yã o lán gbě díkĩna bà zikiro. ⁴⁷ Akũ Farisinɔ pìnnε: À á likara sen yá? ⁴⁸ Gbãnade ke Farisi ke a náani kèn yá? ⁴⁹ Pari bire Luda yã dõro, Luda lé kènnemε. ⁵⁰ Nikodemu kũ à gèe Yesu kĩnaa yã bi gbãnade pìnɔ dokemε. À pìnnε: ⁵¹ Ó doka gũn ò pì, òsun yã da gběla a yã manaa sariro ke yã kũ à kè dõnaa sariro. ⁵² Ò pìnε: Galili gbẽmε n ũ se yá? N tãasi ká n gwa. Ìni e kũ annabi ke di bo Galiliro. ⁵³ Akũ baadi tà a bea.

8

Nɔgbě kũ ò kũ zinakenaa gũn

¹ Yesu gèe Kùkpe s̄s̄igerεei. ² Kũ gu dò gũnɔ, à era à gèe Luda onn. Gbě s̄inda pínki sù a kĩnaa, akũ à vùte àten yã dañne. ³ Akũ ludayãdannerinɔ kũ Farisinɔ

sù a kīnaa kū nɔgbē kū ò kù zinakenaa gūn, ò a zè zàa gūn ⁴ò pì Yesunε: Dannεri, ò nɔgbē dīkīna kù kù gōposeo wεdewε. ⁵ Ó doka gūn Musa dìte ò nɔgbē dí taka pápa kù gbèεo ò a demε. N è dera sɔɔ? ⁶ Ò abirekū ò de ò a yɔ ò gwa ò le ò yā daala yāimε. Akū Yesu nàte àten ɔgbε kē zītea. ⁷ Kū ò kpé òteni a lala, akū à a mii sè lei à piñne: Á gbē kù adi durunna ke zikiro a pá kù gbèεo káaku. ⁸ Akū à èra à nàte àten ɔgbε kē zītea dɔ. ⁹ Kū ò mà lε, akū ò fàkɔa dodo sεna zaa gbē zɔkɔnɔa. Akū ò Yesu tò ado kù nɔgbē pìio. ¹⁰ Akū à èra à a mii sè lei à pine: Nɔgbē, ò tà máa? Odi yā danla doroo? ¹¹ Nɔgbē pìi wèa à pì: Baa, n gbēke kú la doro. Akū Yesu pine: Makū se, mani yā danlaro. N gέ. Zaa gbāra òsun durunna ke doro.

Yesumε gupura ũ anduniane

¹² Akū Yesu yā ò gbēnɔnε dɔ à pì: Makūmε gupura ũ anduniane, gbē kù à témai nigɔ kú gusiran doro, gupura kù adi n ká wèndiiian ade nigɔ vī.

¹³ Akū Farisinɔ pine: N de n zīda sèedade ũ, n yā náani vīro. ¹⁴ Akū Yesu wèrma à pì: Bee tó mateni ma zīda yā o, ma yā náani vī, zaakū má dɔ gu kù ma bon kù gu kù maten tánwo. Ákɔnɔ sɔ, á gu kù ma bon kù gu kù maten tánwo dɔro. ¹⁵ Áteni ma taari e bisásirikεmmε. Mádi gbēke taari e sɔro. ¹⁶ Tó ma gbē taari è sɔ, taari'ena pìi nigɔ náani vī, zaakū má kú madoro, ma De kù à ma zī kú kūmao. ¹⁷ Á kú á doka takadan ò pì, sèedade gbēnɔn planɔ yā mé à náani vī. ¹⁸ Makūmε ma zīda sèedade ũ. Ma De kù à ma zī bi ma sèedademε dɔ.

¹⁹ Akū ò a là ò pì: N de kú máa? Yesu wèrma à pì: Á ma dɔro, akūsɔ á ma De dɔro. Tó a ma dɔ, de

a ma De d̄s. ²⁰ Yesu yā bire ò ɔ̄ɔɔdakia, ɔ̄ɔɔ kū àten yā dañne Luda ɔ̄n gūmm̄e. Odi a kūro, zaakū a ɔ̄ɔɔ dí papa k̄oro.

Áni f̄s à gé gu kū maten tánlo

²¹ Akū Yesu p̄inne d̄o: Maten tá, áni ma wete, ama áni ga á durunna gūmm̄e. Áni f̄s à gé gu kū maten tánlo. ²² Akū gbānade p̄ino p̄i: À p̄i óni f̄s ò gé gu kū áten tánlo. Aní a z̄ida den yá? ²³ Akū Yesu p̄inne: Z̄ite la gbēn̄on á ũ, musu gbēn ma ũ. Andunia d̄ik̄ina gbēn̄on á ũ, andunia d̄ik̄ina gbēn ma ũro. ²⁴ Abire yāin ma p̄iáre áni ga á durunna gūmm̄e. Tó ádi sí kū makūme gbē kū má de a ũ ũro, áni ga á durunna gūmm̄e.

²⁵ Akū ò a là ò p̄i: Díme n ũu? Yesu w̄ém̄ma à p̄i: Gbē kū ma òáre zaa káakun ma ũ. ²⁶ Má yā v̄i dasi mà o á musu mà yā daoála. Gbē kū à ma z̄i bi yāpurademe, yā kū ma mà a k̄inaan madì o anduniane.

²⁷ Odi d̄s kū De Ludan à téaro, ²⁸ akū Yesu p̄inne: Tó a Bisāsiri Né s̄e a d̄o musu, gbasa à d̄s kū makūme gbē kū má de a ũ ũ. Madì yāke ke kū ma z̄idaoro, yā kū ma De d̄amen̄en madì o. ²⁹ Gbē kū à ma z̄i kú kūmao, adi ma tó madoro, zaakū madiḡo yā kū àdi káagu ke ɔ̄ɔɔ s̄inda p̄inki. ³⁰ ɔ̄ɔɔ kū Yesu ten yā p̄ino o, ò a n̄ani k̄e dasi.

Z̄idadeno kū z̄ono

³¹ Akū Yesu p̄i Yuda gbānade kū ò a yā s̄in̄one: Tó á ma yā kūna, áni ḡo de ma ìban̄o ũ yāpura. ³² Áni ḡo yāpura d̄s, yāpura p̄i ni tó à ḡo á z̄ida v̄i.

³³ Akū ò p̄ine: Ibrah̄i burin ó ũ, ódi z̄ò ble gbēkene zikiro. Akū nten p̄i óni ḡo ó z̄ida v̄i yá? ³⁴ Yesu

wèmma à pì: Yāpuran maten oáre, gbě kũ àdi durunna ke bi durunna zòme. ³⁵ Zò kun on gbě ũ gɔɔ sīnda pínkiro, on né mé à on gbě ũ gɔɔ sīnda pínki. ³⁶ Tó Luda Né á bo zòblenan, áni gɔ á zīda vī yāpura. ³⁷ Má dǎ kũ Ibrahĩ burin á ũ, ama áteni ma wete à ma de kũ ma yā kú á nèseε gūnlo yāi. ³⁸ Yā kũ ma è ma De kīnaan maten o, yā kũ a mà á de kīnaan áten ke.

³⁹ Akũ ò pìne: Ibrahĩme ó de ũ. Akũ Yesu pìne: Tó Ibrahĩ nénon á ũ, de a Ibrahĩ dà sète. ⁴⁰ Tera sà áten wete à ma de, makũ kũ ma yāpura kũ ma mà Luda kīnaa òáre. Ibrahĩ dí yā bire taka kero. ⁴¹ Áteni á de yākena keme. Akũ ò pìne: Nò yìgisaride nénon ó ũro. De mèn don ó vī, àkūme Luda ũ. ⁴² Yesu pìne: Tó á den Luda ũ, de á yemai, zaakũ Luda kīnaan ma bon ma su. Mádi su kũ ma zīdaoro, àkū mé à ma zī. ⁴³ À kè dera ádi ma yā dɔɔ dɔroo? Kũ adì fǎ à ma yā dɔɔ dɔro yāime. ⁴⁴ Á de Ibilisi pón á ũ, a poyeinaan á ye à ke. Gbèderiin a ũ zaa káaku, àdi ze kũ yāpuraoro, kũ yāpura kú a nèseε gūnlo yāi. Tó à éke tò, a zīda dàan gwe, zaakũ ékeden a ũ, éke mīime. ⁴⁵ Makũ sǎ, madì yāpura o. Abire yāi adì ma yā síro. ⁴⁶ Á té, dí mé ani pi ma durunna kèe? Kũ yāpuran maten o, à kè dera áteni ma yā síroo? ⁴⁷ Gbě kũ à de Luda pó ũ dì yā kũ Luda ten o mame. Á de Luda pó ũro, abire yāin adì we ma yāiro.

Yesu dena Ibrahĩla

⁴⁸ Akũ gbānade pìno pìne: Samaria gběme n ũ! Ní tāna vīme! Ke yāpuranlo? ⁴⁹ Akũ Yesu pì: Má tāna vīro. Madì bèere li ma Dene, ama adì ma kpe bo. ⁵⁰ Madì wete mà a zīda tó boro, gběke mé àdi

wetemeɛ, àkūme yāgōgōri ũ. ⁵¹ Yāpuran maten oáɛ, gbē kū àdi dɔ ma yāi ni ga zikiro.

⁵² Akū gbānade pìno pìne: Ó dō sà kū n tāna vī. Ibrahī gā kū annabinɔ pínki, akū nten pi gbē kū àdi dɔ n yāi ni ga zikiro yá? ⁵³ N de ó dizi Ibrahī kū à gālan yá? Annabinɔ gāga dɔ. Dín nteni n zīda sé a ũu? ⁵⁴ Akū Yesu pì: Tó mateni ma zīda tó bome, abirekū bèere vīro. Ma De kū áten pi à de á Luda ũ, àkū mé àdi ma tó bo. ⁵⁵ Á a dōro, ama má a dō. Tó ma pì má a dōro, manigō de ékede ũ lán á bàme. Má a dō, akū má a yā kūna. ⁵⁶ Á dizi káaku Ibrahī ponna kè ma goro ena yā musu. À è, akū a pɔ kè nna.

⁵⁷ Akū gbānade pìno pìne: Ndi ká wè bupla akuri kòro, akū n Ibrahī è yá? ⁵⁸ Yesu pìne: Yāpuran maten oáɛ, de odi Ibrahī i kòro, má kun. ⁵⁹ Akū ò gbèe sète de ò a pápao. Akū a a zīda ùte à bò Luda onn.

9

Gōgbē kū ò ò vīna ũ werekōanaa

¹ Kū Yesu ten kure, à gōgbē kū ò ò vīna ũ è. ² Akū a ibanɔ a là ò pì: Rabi, dí durunna yāin ò gbē pì ò vīna ũu? A zīda pó yāin yá, ke a de kū a dao pómɛ? ³ Yesu wémma à pì: Adi ke àpii ke a de kū a dao durunna yāinlo. De ò Luda yākena ea yāime. ⁴ Séde ò gbē kū à ma zī zī ke zaa gupuraa. Gusira ten su kū gbēke ni zī ke le à ke doro. ⁵ Goro kū má kú andunia gūn, má de gupura ũ anduniane.

⁶ Kū à ò ɛ, à lé'i tò zīte, akū à yākatɛ à màma a wénɔa. ⁷ À pìne: N gè n ãn pípi Siloamu í gūn. Tó pì pì, í gbarena. Akū à gèe à ãnn pìpi, akū à

sù kũ wéó wēna. ⁸ A fárandidenɔ kũ gbē kũ ò a dǝ barakeri ũnɔ pì: Gbē kũ àdigɔ bara ke vutena a pìin gweroo? ⁹ Gbēkenɔ pì: Àkūmε. Gbēkenɔ pì: Oi, ade bòkǝaomε. Gǝgbē pìi pì: Makūmε! ¹⁰ Akū ò a là ò pì: À kè dera n wé wēε? ¹¹ À wèrǝmma à pì: Gbē kũ òdi pine Yesu mé à bùsuu yàkatε à màma ma wéa, à pì mà gé ãn pípi Siloamu í gũn. Kũ ma ge ma ãnn pìpi, akū ma gu è. ¹² Akū ò a là ò pì: Àpi kú máa? À pì: Má dǝro.

Farisinɔ yálalana gbē kũ à de vǝna ũ yaa

¹³ Akū ò gèε Farisinɔ kǝnaa kũ gbē kũ à de vǝna ũ yā pìio. ¹⁴ Akūsǝ kámmabogɔɔ zǝn Yesu bùsuu yàkatε à a wé wèonε. ¹⁵ Akū Farisinɔ a là dɔ: Deran n kè nà n gu èe? À wèrǝmma à pì: À bɔkɔɔ mà ma wéamε. Kũ ma pìpi, akū ma gu è. ¹⁶ Akū Farisi kenɔ pì: Gbē pì dí bo Luda kǝnaanlo, zaakū àdi kámmabogɔɔ zǝ yā daro. N gbēkenɔ pì: Durunnakeri ni fǝ à daboyā bireno taka ke yá? Akū ò kèkèkǝa. ¹⁷ Akū ò a là dɔ: Mɔkǝn sǝ, gbē kũ à n wé wènnε, nteni a yā da deramεε? À pì: Annabiimε. ¹⁸ Bee kũ abireo gbānadenɔ dí sí kũ vǝnaan a ũ gbasa a wé wèro, akū ò gèε ò a de kũ a dao sǝsi. ¹⁹ Ò n lá ò pì: Á nén dí yá? A a ò vǝna ũn yá? À kè dera àten gu e sàa? ²⁰ Akū a de kũ a dao wèrǝmma ò pì: Ó dǝ kũ ó némε. O a ò vǝna ũmε. ²¹ Ama lákū à kè nà àten gu e sà, ke gbē kũ à a wé wènnε, ó dǝro. À a la gwe. Gbē òndǝnaamε, ani fǝ à a zǝda yā o. ²² A de kũ a dao ò le, kũ òten vǝna ke gbānadenɔne yáimε. Zaakū ò zèo kũ gbē kũ à pì Yesu bi Arumasihumε,

ò aduakεkpe zé zōne. ²³ Abire yāin a de kũ a daoo pì, gbē òndōnaame, ò a la.

²⁴ Gbē kũ à de vīna ũ yā pì sísina gèn plade gūnn ò pìne: Ñ yāpura o Luda yāi. Ó dō kũ gōgbē pì bi durunnakeriime. ²⁵ Akũ à pì: Tó durunnakeriime, má dōro. Yā mèn don má dō. Vīnaan ma ũ yā, akũ maten gu e sà. ²⁶ Akũ ò a là ò pì: Bón à kènneε? Deran à kè nà à n wé wènnεε? ²⁷ À wèríma à pì: Ma óáre kò, ádi sã kpáro. Bó á ye à ma dōo? Á ye à gō a ìbanò ũ sen yá? ²⁸ Akũ ò zuka kài ò pì: Mòkōmmé ní de a ìba ũ gwe! Ókōnò sō Musa ìbanòn ó ũ. ²⁹ Ó dō kũ Luda yā ò kũ Musao. Àkũ sō, ó dō gu kũ à bònlo. ³⁰ Akũ gōgbē pì pìíne: À yābonsare ma gwe! À ma wé wèmenε, akũ á dō gu kũ à bònlo yá? ³¹ Ó dō kũ Luda ò sã kpá durunnakerinò yāiro, ádi sã kpá a yāmari kũ òdi a poyenyīna kenò yāime. ³² Zaa lākũ Luda andunia kàte nà, odi ma gbēke gbē kũ wà a ì vīna ũ wé wène zikiro. ³³ Tó adi ke gbē pì bò Luda kīnaaro, ani fō à póke kero. ³⁴ Akũ ò pìne: Ò n i durunna gūn mámmame, akũ nten yā dawere yá? Akũ ò pèa.

Ludadōnasari bi vīnakūnaame

³⁵ Yesu mà kũ ò pèa. Kũ à a là, à a là à pì: Nten Bisāsiri Né náani ke yá? ³⁶ Gōgbē pì wèa à pì: Mare, dín a ũ de mà le mà a náani keε? ³⁷ Yesu pìne: N a è, àkũ mé àten yā o kūnwo. ³⁸ Akũ gōgbē pì pìne: Dikiri, mateni n náani ke. Akũ à donyī kènε. ³⁹ Akũ Yesu pì: Gbēnò kēkēkōana yāin ma su andunia gūn la, de wésiradenò wé kē, wékērino gō wésiradenò ũ.

40 Farisi kenɔ kú gwe. Kú ò yā pìi mà, ò pìne: Ókɔnɔ, v̄inanɔn ó ũ se yá? 41 Akū Yesu pìinne: Tó v̄inanɔn á ũ, de á durunna v̄iro. Ama kú áten pi á wé kēna yāi, á durunna kpé kú kãáome.

10

Yalekōana kū sādāriio

1 Yāpuran maten oáre, gbē kū àdi gē sã karalenlo ama àdi vlē karala gu pānden, ade bi kpānime, kpāni wédeweme. 2 Gbē kū àdi gē karalen sō, aden sādāri ũ. 3 Kara dākpārii di zé wē adene, sãno sō ò a kòto dō. Àdi a sãno sísi n̄ baadi tóa à bote kūnwo. 4 Tó à bòte kūnwo, àdi doñne are òdigō téi kú ò a kòto dō yāi. 5 Òdi we ò té gbē pāndeiro. Òdi bàa léne kú ò gbē pānde kòto dōro yāi. 6 Yesu yā pìi lēkōañne, akū odi dō tó bó yān àten oñnero.

Yesu bi sādāri maname

7 Abire yāi Yesu èra à pìinne: Yāpuran maten oáre, makūme karale ũ sãnoe. 8 Gbē kú ò dòmene arenɔ bi kpāninome, kpāni wédewenome n̄ pínki, akū sãno dí n̄ yā maro. 9 Makūme karale ũ. Gbē kú à gè ma gūn ni aafia le. Anigō gē àgō bo ani póbleri le. 10 Kpāni'ona yāin kpāni di su àdi pò de àdi pò kakate. Ma sume, de gbēno gō wèndi v̄i ògō v̄i papana. 11 Makūme sādāri mana ũ. Sādāri mana di gí a wèndiii a sãno yāi. 12 Zamalinga bi sādāri mananlo. Kú sãno de a pò ũro yāi, tó à è lēwanna ten su, àdi sãno tón à bàa léme, akū lēwanna di sí sãno té à n̄ fākōa. 13 Gbē pìi bàkaa òdigō kú kú sãnooro, kú à de zamalinga ũ yāi. 14 Makūme sādāri mana ũ. Má a sãno dō, ma sãno sō ò ma dō,

15 lákū De Luda ma dõ akūsõ má a dõ nà. Maten gi ma wèndiii ñ yāi. 16 Má sã pãndenõ vī kū ò kú kara dí gūnlo. Séde mà su kũńwo se. Oni ma kòto ma, kpàsa ni gõ mèn do kũ dãriio mèn do. De Luda yemai 17 kũ maten gi ma wèndiii yāi, de mà era mà sí dõ. 18 Gbēke ni ma wèndi símaro, mani gíi kũ ma zĩdaomε. Má a giina zé vī, má a sina zé vī dõ. Yā kũ ma De dītεmenen gwe.

19 Yā pì yāi Yuda gbãnadeno kèkèkõsa dõ. 20 Ñ té gbēno pì dasi: À tãna vīme, a mii litε. Bóyāin átεn sã kpá a yāii? 21 Ñ gbēkenõ pì: Tãnade yā'onaan gwerro. Tãna ni f̄ à vīna wé wē yá?

Yesu a ludakεna onnεnaa

22 Luda kpé sakεna dikpε kà zaa Yurusalemu. Bunsirε gūmme, 23 akū Yesu ten kure Luda onn, zaa gu kũ òdi pi Sulemanu èdan. 24 Akū Yuda gbãnadeno likai, ò a là ò pi: Ìni ó tó lokona ari bõrεε? Tó Arumasihumε n ũ, ñ owεε swáswa. 25 Akū Yesu wémma à pi: Ma òárε, ádi síro. Yā kũ maten kε kũ ma De tóoo pìnõn a sèeda ũ. 26 Ákõno sõ ádi síro, kũ á de ma sãno ũro yāimε. 27 Ma sãno di ma kòto ma. Má ñ dõ, akū òdigõ témai. 28 Madì wèndi kũ àdi lákaro kpámma, oni ga zikiro. Gbēke ni f̄ à ñ bo ma õiro. 29 Ma De kũ à ñ kpáma de gbē sīnda pínkila. Gbēke ni f̄ à ñ bo a õiro. 30 Makū kũ ma Deo ó dokõno mε. 31 Gbãnade pìnõ gbèε sèse dõ de ò a pápao ò a de. 32 Akū Yesu pínne: Ma yā mana kũ ma De dàmenenõ kèárε dasi. Yā mana kpate yāimε á ye à ma pápa kũ gbèεoo? 33 Akū gbãnade pìnõ wèa ò pi: Ó ye ò n pápa kũ gbèεo yā mana kũ n kè yāinlo. Kũ n dõkè kũ Ludao yāimε. Bisāsirimε n ũ, akū n n zĩda sè

Luda ũ. ³⁴ Akū Yesu wèmma à pì: Luda ò á doka takadan à pì Ludanɔme n ũ. ³⁵ Luda dí gbē kū àten yā oñne pìno sísi ludanɔroo? A yā gogona vī sōro. ³⁶ Makū kū ma De ma dite adona à ma zī andunia gūn sō, kū ma pì Luda Nén ma ũ, bóyāi a pì ma dɔkè kū Ludaoo? ³⁷ Tó mateni ma De yākena kero, àsun ma yā síro. ³⁸ Tó maten ke sō, bee tó ádi ma yā síro, à ma náani ke ma yākenanɔ yāi, de àgō dō sãnsãn kū De Luda kú ma gūn, akū má kú a gūn sō. ³⁹ Akū ò era òten zé wete ò a kū, akū à pitiríma.

⁴⁰ Akū à era à gèe Yoda bara dire, gu kū Yahaya gbēnɔ da'ite kèn káaku. À gɔɔ pla kè gwe, ⁴¹ akū ò sù a kīnaa dasidasi ò pì: Bee kū Yahaya dí daboyā ke kero, yā kū à ò gbē díkīna musu pínki bi yāpurame. ⁴² Akū wà a náani kè gwe dasi.

11

Lazaru ganaa

¹ Gbē kū òdi pine Lazaru ten gyā ke zaa Bētani wete kū Mariama kū a vñi Maatao kún. ² Mariamame nɔgbē kū à nísi gbīnnade kù Dikiri gbáa à gògo kū a mikáo ũ. ³ Akū Lazaru dāre pìno légbāzā kè Yesune ò pì: Dikiri, n gbēnna ten gyā ke. ⁴ Kū Yesu yā pìi mà à pì: Gyā pìi ni láka kū gaoro. De Luda gakuri bo gupuraa yāime, de Luda Né sō tó bo a musu. ⁵ Yesu ye Maatai kū a dakūnao kū Lazaruo. ⁶ Kū à mà Lazaru ten gyā ke, akū à gè gu kū à kun gīa gɔɔ pla. ⁷ Abire gberan à pì a ìbanɔne: Ò era ò gé Yudea. ⁸ Akū a ìbanɔ pìne: Rabi, gbānadenɔn ye ò n pápa kū gbèeo adi gī kero, akū n ye ò era ò gé gwe dɔ yá? ⁹ Yesu pì: Fānantē do bi awa kuri awɛɛplanloo? Gbē kū àten kure fānantē

dì gè síro, kǔ àtɛn gu e andunia díkǐna gupurai yǎi. ¹⁰ Tó àtɛn kure gwǎani, àdi gè sí kǔ à gupura pì vǐro yǎi.

¹¹ Yǎ pì onaa gbera Yesu pìnnɛ: Ó gbɛ́nna Lazaru i òmɛ. Mani gé mà a vu. ¹² Akǔ a ìbanɔ pìnɛ: Dikiri, tó àtɛn i omɛ, ani aafia le. ¹³ Lazaru ga yǎn Yesu tɛn ońnɛ, akǔ òtɛn da i'onaamɛ yǎpura. ¹⁴ Akǔ Yesu òńnɛ swáswa sà à pì: Lazaru gàme. ¹⁵ Ma pɔ kè nna kǔ má kú gwero, de à le à ma náani kɛ yǎi. Ò gé a kǐnaa. ¹⁶ Akǔ Tomasi kǔ òdi pine Sika pì a gbɛ́nɔnɛ: Ò gé kǔ Dikirio ò ga ó pínki.

Yesumɛ gbɛ́ kǔ àdi gènnɔ vu à wèndi kpámma ũ

¹⁷ Kǔ Yesu kà gwe, à sù à lè ò Lazaru vǐ à gǐnake à kè gɔɔ siikɔ kò. ¹⁸ Betani kú kǎni kǔ Yurusalemuo lán kiloo aakɔ bà. ¹⁹ Yuda gbǎnadennɔ bò zaa gwe dasi ò sù Maata kǔ Mariamao kǐnaa, de ò sùru kpámme ní dǎgɔ ga yǎ musu. ²⁰ Kǔ Maata mà Yesu tɛn su, à bò à gèe daale, ama Mariama zè be. ²¹ Akǔ Maata pì Yesunɛ: Dikiri, tó ní kú lamɛ yǎ, de ma dǎgɔ dí garo. ²² Bee tera má dɔ kǔ yǎ kǔ n gbèka Ludaa, ani kenne. ²³ Yesu pìnɛ: N dǎgɔ ni vu. ²⁴ Maata pìnɛ: Má dɔ kǔ ani vu zǐ kǔ gènnɔ ni vu gɔɔ kpɛde zǐ. ²⁵ Yesu pìnɛ: Makǔmɛ gbɛ́ kǔ àdi gènnɔ vu à wèndi kpámma ũ. Bee tó ma náanikerii gà, anigɔ kpé kummɛ. ²⁶ Gbɛ́ kǔ à kun, akǔ àtɛni ma náani kɛ ni ga zikiro. N abirekǔ sǐ yá? ²⁷ Maata pìnɛ: Ee, Dikiri, ma sǐ kǔ Arumasihumɛ n ũ, Luda Né kǔ ò pì ani su andunia gǔn.

Yesu wé'i kàn

²⁸ Kǔ Maata ò le, akǔ à gèe à a dakǔna Mariama sǐsi, akǔ à pine asiri gǔn à pì: Danneri sù àtɛni n

gbɛka. ²⁹ Kū Mariama yā pìi mà, à fùtɛ likalika àtɛn gé a le. ³⁰ Yesu dí gĩnake à gē wētɛ gūn kòro, à kpé kú gu kū Maata dàalen. ³¹ Gbānade pìnɔn kú kpén kū Mariamao, òtɛn sùru kpánɛ. Kū ò è à fùtɛ likalika à bò, ò bò ò tɛi, zaakū òtɛn da àtɛn gé sɔ do miraamɛ.

³² Kū Mariama kà gu kū Yesu kún, kū à a è, à kùtɛ a gbá sare à pìnɛ: Dikiri, tó n kú lamɛ yā, de ma dāgō dí garo. ³³ Yesu è àtɛn sɔ do, akū gbānade kū ò kú kāao pìnɔ ten sɔ do do. Akū à nɛsɛyɔkɔ sɪ a pɔ yàka. ³⁴ Akū à pì: A a v̄i máa? Ò wèa ò pì: Mare, n mó n gwa. ³⁵ Yesu wé'i kàn. ³⁶ Akū gbānade pìnɔ pì: À gwa lákū à yei nà. ³⁷ Akū n gbēkenɔ pì: Àkāa kū à v̄ina wé wè, ani f̄s à gi Lazarunɛ àsun garoo?

Lazaru vunaa

³⁸ Kū Yesu ten gé mira pì kīnaa, akū à nɛsɛyɔkɔ sɪ do. Mira pì bi gbèwɛɛɛmɛ, gbè gbèntɛ tātalaé. ³⁹ Yesu pì: À gbèɛ pì go a léa. Akū gbē kū à gāa pì dāre Maata pìnɛ: Dikiri, àtɛn gbī sō, zaakū à kè gɔɔ siikōn dí. ⁴⁰ Yesu pìnɛ: Mádì onnɛ kū tó n ma náani kè, ĩni Luda gakuri eroo? ⁴¹ Kū ò gbèɛ pìi gò, akū Yesu wé sè musu à pì: Baa, ma n sáabu kè kū n ma yā mà. ⁴² Má d̄s kū ndigō ma yā ma gɔɔ sīnda pínki, ama ma ò lɛ pari kū ò kú lanɔ yāimɛ, de ò le ò sí kū mɔkōmmɛ n ma zī. ⁴³ Kū à ò lɛ, akū à pūtā kū kòto gbānao à pì: Lazaru, n bo. ⁴⁴ Akū gbē kū à gāa pìi bò, pólɛ fīfīna a mēea, biza yīna a mīia. Yesu pìnɛ: À pó poroa à a gbare.

Lékpakusuna Yesu

⁴⁵ Yuda gbānade kū ò sù Mariama kīnaa pìnɔ, kū ò yā kū Yesu kèɛ pìi è, ò a náani kè dasi. ⁴⁶ Ama n gbēkenɔ gèɛ Farisinɔ kīnaa, ò yā kū Yesu kèɛ

gbàńne. ⁴⁷ Akū sa'orikinɔ kū Farisi pìnɔ gbānadennɔ sɪsi kɔkakaranaaaa ò pì: Gbē pì ten daboyā ke dasi, bó óten kee? ⁴⁸ Tó o tò àten ke le, baadi ni a náani ke, Romudenɔ ni su ò ó Luda kpé kū ó burio kakate pínki. ⁴⁹ Akū Kayafa n gbē mèn do kū à de sa'oriki zɔkɔ ũ wè birea pìnne: Á yāke dōro. ⁵⁰ Á dō kū gbē mèn do gana ó pínki gēne ũ mana de ó buri kakatenalaroo? ⁵¹ Adi yā pì o kū a zīda poyeinaaoro. Kū à de sa'oriki zɔkɔ ũ wè birea yāin à annabikeyā ò kū Yesu ni ga Yudanɔ gēne ũ. ⁵² Adi ke Yudanɔ ntēnenlo, ari kū Luda né kū ò fākōanannɔ dɔ, de à n ke mē dokōnɔ ũ. ⁵³ Zaa zī birean gbānade pìnɔ zè kū Yesu denaao. ⁵⁴ Abire yāi Yesu dí bo gupuraa n té doro. Akū à gè lakutu kū à kú gbāranna sare kū òdi pi Eflaimu. À gɔrɔ pla kè gwe kū a ibanɔ.

⁵⁵ Yudanɔ Vīnla dikpe kà kāni. Ò bò lakutunɔ gūn dasidasi, ò gèe Yurusalemu gbābona yāi ari dikpe pì gé ká. ⁵⁶ Òten Yesu wete, ò zena Luda onn, òten kō lala òten pi: Áten da deramee? Ani we à su dikpe dí ke yá? ⁵⁷ Sa'orikinɔ kū Farisinɔ dìte kū tó gbēke Yesu kúki dō, à ońne de ò le ò a kū.

12

*Nísi gbī nna kuna Yesu gbáa
(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)*

¹ Vīnla dikpe gè gɔrɔ suddo, akū Yesu sù Betani, Lazaru kū à a vù bona gan wētea. ² Ò pòble kè Yesune gwe. Maata mé àten pòble kpaatete, Lazaru sō à kú pòblerinɔ té kū Yesuo. ³ Akū Mariama nísi buri mana ɔgɔde sè à sùo, à kù Yesu gbáa,

akū à a gbá gògo kũ a mìkão. Nísi gbĩ dàgula kpé pìi gũn. ⁴ Yesu ìbanɔ doke Yudasì Isikarioti kũ ani Yesu kpámma pì: ⁵ Nísi dí ɔɔ kà andurufu wàa do kpé basɔro. Bóyãì odi yía ò a ɔɔ kpà takasidenɔaroo? ⁶ Adi ke à abirekũ o takasidenɔ wëndagwana yãinlo, kũ à de kpãni ũ yãime. Akũ mé àdigɔ ɔɔsɔnɔ kũna àgɔ ɔɔ fĩnti bo. ⁷ Akũ Yesu pì: Ñ nɔgbẽ dake tó. Abirekũ dìte ari ma gè kegɔɔame. ⁸ Takasidenɔ nigɔ kú kãáo gɔɔ sɔnda pínki, makũ sɔ manigɔ kú kãáo gɔɔ pínkiro.

Lékpakūsūna Lazarui

⁹ Yuda gbānadenɔ mà kũ Yesu kú Betani, akū ò gèe gwe dasidasi. Adi ke Yesu yãin ò gèe adoro, de dɔ ò Lazaru kũ Yesu a vù bona gan e yãime. ¹⁰ Akũ sa'orikinɔ zèo ò Lazaru de se dɔ, ¹¹ zaakũ a yãin gbānadenɔ ten kēm̄ma dasi, òten Yesu náani ke.

Gbānakεkp̄ana Yesui zaa Yurusalemu

(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Kũ gu dò, pari kũ ò sù dikpe ke Yurusalemunɔ mà kũ Yesu ten su, ¹³ akũ ò zaa lánɔ zòzò ò gèe daaleo. Òten wiki lé òten pi:

Ñ gbāna ke!

Arubarikaden gbẽ kũ àten su kũ Dikiri tóo ũ!

Arubarikaden Isarailanɔ kína ũ!

¹⁴ Yesu zaaki è à ò dia lákũ à kēna Luda yān nà ò pì:

¹⁵ Zaiɔdenɔ, àsun vīna kero.

Á kína ten su à di zaakinε bòrɔ kpε.

¹⁶ A ìbanɔ dí yā pìi m̀i d̄s ḡīaro. Yesu fute à tana gakuri gũn gberan ò d̄s sà kũ ò yā pìi k̄è a musume, akũ m̀ók̄nɔ mé ò a pínki k̄ène.

17 Kū Yesu Lazaru sìsi à a vù bona miran, gbě kù ò kú kãaonɔ a baaruu kpàkpañe. 18 Abire yāin pari gèe ò dàale, zaakū ò mà kù à daboyā pìi kè. 19 Akū Farisinɔ pìkɔne: A è yá? Óni fɔ ò póke woaro. À gwa lākū andunia bò à téi nà.

20 Girikinɔn kú gbě kù ò sù donyĩ ke dikpekεkinɔ té, 21 akū ò gèe Filipi kù à bò Betesaida, Galili b̀sun kīnaa, ò wé kèa ò pì: Mare, ó ye kɔ'enaai kù Yesuo. 22 Filipi gèe à ò Andurune, akū ò gèe ò ò Yesune lεεle.

Yesu a ga yā'onaa

23 Yesu pìñe: Bisāsiri Né tɔbogɔɔ kà. 24 Yāpuran maten oáre, tó pówe dí gē b̀susu gūn à f̀mbaa b̀oro, àdigɔ kun adome. Tó à f̀mbaa bò sɔ, àdi né i manamana. 25 Gbě kù à ye a ẁndiii ni kurai. Gbě kù à gi a ẁndiii andunia díkīnan sɔ, ade nigɔ kūna ari gɔɔ sīnda pínki. 26 Tó gbě ye à zī kemene, àgɔ témai. Ma zīkeri pì nigɔ kú gu kù má kún. Tó gbě ten zī kemene, ma De ni a kpe ta. 27 Tera sà ma pɔ yàka. Bón mani oo? Mani pi, Baa, ò ma bo yā kù àten suman yá? Oi! Ma su yā kù àten suma pì yāime. 28 Baa, ò tó bo. Akū kòtoo bò ludambe à pì: Ma tó bò kò, akūsɔ mani era mà bo dɔ.

29 Kū gbě kù ò kú gwenɔ mà, ò pì: Legū mé à p̀tā. Gbēkenɔ pì: Malaika mé à yā òne. 30 Akū Yesu pìñe: Adi ke ma yāin kòtoo pìi b̀oro, á yāime. 31 Yā ni vute andunia díkīnaa sà. Oni andunia díkīna kīna bo kpatan sà. 32 Makū sɔ, tó ò ma se ò ma dɔ musu mani buri sīnda pínki gáte ò su ma kīnaa.

33 Kū Yesu ò le, à ga kù ani ga takan à téa. 34 Akū gbēnɔ pìne: O mà à kú doka takadan ò pì Arumasihu nigɔ kun gɔɔ pínkime, akū n pì oni

Bisāsiri Né sé ò dɔ musu sɔ bi? Díme Bisāsiri Né pì ũu? ³⁵ Yesu wèrɛmma à pì: Gupura kunna kááo gɔ̀ fítimɛ. Gɔ̀ kũ gupura pì kú kááo, àgɔ̀ kuren, de gu sún sira kũáwaro yáí. Gbɛ̀ kũ àten kure gusiran dɔ̀ gu kũ àten gɛ̀nlo. ³⁶ Gɔ̀ kũ á gupura pì vĩ, à gupura pì náani kɛ, de à gɔ̀ gupuradenɔ̀ ũ.

Kũ Yesu ò lɛ, akũ à gɛ̀ɛ à ùtɛ̀nɛ.

Gbɛ̀nɔ̀ dí Yesu náani kero

³⁷ Bee kũ daboyá dasi kũ à kè n wáranɔ̀, odi a náani kero, ³⁸ de yá kũ annabi Isaya ò le à papa yáí kũ à pì:

Dikiri, gbɛ̀ke dí baaru kũ o kpà síro.

Ò n gbãna è odi dɔ̀ro.

³⁹ Odi we ò a náani kèro, zaakũ Isaya pì dɔ̀:

⁴⁰ Luda n wé vɛ̀na kṹnɛ
de òsun gu ero.

À n kùgbãna kṹnɛ
de òsun yá ma

ò are dɔ̀a à n werekɔ̀aro.

⁴¹ Isaya abirekũ ò kũ à Yesu gakuri è yáimɛ, akũ à a yá ò. ⁴² Bee kũ abireo gbãnade pìnɔ̀ Yesu náani kè dasi. Farisinɔ̀ yáin òdigɔ̀ ye ò dɔ̀rɛ̀maro, de òsun aduakekpɛ zé zɔ̀nɛro yáí. ⁴³ Zaakũ ò ye bisásirinɔ̀ n sáabu kpá de Luda n sáabu kpála.

⁴⁴ Akũ Yesu pùtá à pì: Gbɛ̀ kũ àteni ma náani kɛ, adi ke makũn àteni náani ke adoro, àten gbɛ̀ kũ à ma zĩ náani kemɛ se dɔ̀. ⁴⁵ Gbɛ̀ kũ àteni ma e ten gbɛ̀ kũ à ma zĩ emɛ se. ⁴⁶ Ma su andunia gũn gupura ũmɛ, de gbɛ̀ kũ àteni ma náani kɛ sún gɔ̀ gusiran doro. ⁴⁷ Gbɛ̀ kũ à ma yá mà akũ à kũnaro, adi ke makũ mé mani yá vutɛ̀aro, zaakũ mádi su yá vutɛ̀ andunianlo, ma su andunia sura bame.

48 Yákpatekēna ten gbē kū à gìmai adi ma yā síro dá. Yā kū ma ònēē pì mé ani vutea ziazĩ. 49 Zaakū mádi yáke o kū ma zĩdaoro. Yā kū ma ò kū yā kū ma dàíneo, ma De kū à ma zĩ mé à dìtemēne. 50 Má dō kū yā kū à dìtemēne bi wèndi kū àdi lákaro yámē. Abire yāi yā kū maten o, maten o lākū ma De dàmenē nāmē.

13

Yesu a ibanɔ gbá pipinaa

1 Ari Vĩnla dikpe gō gé ká, Yesu dō kū a bona andunia dí gūn tana a De kīnaa goro kà. Lākū à ye a gbēnɔi andunia gūn nà, à yeñyĩ ari a wèndi lémmē. 2 Kū òten ɔkɔsi pò ble, Ibilisi gĩnake à yā dà Simo Isikarioti né Yudasi swèn kò, de à Yesu kpámma. 3 Yesu dō kū a De pò sīnda pínki nàare a ɔĩ. À dō kū a bo Luda kīnaamē, akūsō ani era à tá a kīnaamē. 4 Goro kū òten pò ble, Yesu fùte à a uta bò à kàte, akū à tawali sè à dò a pi. 5 Abire gbera à í kà ta gūn, akū à nà a ibanɔ gbá pípinaaa, àten gogo kū tawali kū à dò a piaao. 6 Kū à kà Simo Pita kīnaa, Pita pìne: Dikiri, mɔkɔn mé ĩni ma gbá pípimēne yá? 7 Yesu wèa à pì: N yā kū maten ke dō gĩaro, ama ĩnisūn dō. 8 Pita pìne: ĩni ma gbá pípimēnero fá! Yesu pìne: Tó mádi n gbá pípiro, n bàka kú kūmao doro. 9 Simo Pita pìne: Dikiri, adi ke ma gbámē adoro, ma ɔ kū ma m̀ioomē dɔ. 10 Yesu pìne: Gbē kū à zú òo bàka kú kū a m̀egu ke pípinaaoro, séde a gbá, zaakū à punamē. Á gbāsĩro, ama adi ke á pínkinlo. 11 À gbē kū ani a kpámma dō. Abire yāin à pì ò gbāsĩ sari n pínkiro.

12 Kū à ní gbá pìpiínnε à làka, à a uta sè à dà, akū à èra a gbènḥ. Á pìínnε: Á yā kū ma kèáρε dō yá? 13 Adì ma sísi Danneri kesō Dikiri. Áten o a zéame, zaakū má de a ũmε. 14 Lákū makū kū má de á dikiri kū á danneriio ũ á gbá pìpiáρε nà, àgō kō gbá pípi lε se. 15 Ma a taka kèáρε. Àgō ke lákū ma kèáρε nà. 16 Yāpuran maten oáρε, zòblerii digō de a dikirilaro, zìrii digō de gbē kū à a zìlaro.

17 Lákū a yā bire dō nà, arubarikadenon á ũ tó áten ke lε. 18 Adì ke á pínki yān maten oro. Má gbē kū ma ní sèno dō. Séde yā kū à kēna Luda yān dí papa kū ò pì: Gbē kū odì ɔ kakara ta dokōno gūn mé à bò mā kpε. 19 Maten oáρε tera ari à kpé à su, de tó à sù, áni sí kū makūme a ũ. 20 Yāpuran maten oáρε, gbē kū à ma zìrii sì ma simε. Gbē kū à ma si sō, ade gbē kū à ma zī sìme.

*Yesu gñake à dō yā kū Yudasi ni ke
(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)*

21 Kū Yesu ò lε, à nèseyoko sì, akū à òínnε swáswa à pì: Yāpuran maten oáρε, á gbē mèn do mé ani ma kpámma. 22 Akū a ìbanɔ kō wé gwàgwa ò bídi kè gbē kū à téa. 23 Ìba do kū Yesu yei manamana gengesekena a sare. 24 Akū Simo Pita lézuki kènnε à Yesu la tó dín à téa. 25 Akū ìbaa pìi nà Yesui à a là à pì: Dikiri, dímmε? 26 Yesu wèa à pì: Mani loma zō dòoa mà kpá adea. Akū à lomaa zō dòoa à kpà Simo Isikarioti né Yudasia. 27 Kū Yudasi lomaa pìi sì, Setan gèagu gònɔ. Akū Yesu pìnnε: Yā kū ìni ke ò ke likalika. 28 Gbē kū òten pó blenɔ ke dí dō ke bóyāi Yesu ònnε lero. 29 Kū Yudasi mé àdigō ɔgōsōno kūna, akū gbēkeno ten da Yesu pìnnε à gé dikpe pó

kū ò yeinɔ lúme ke à gé pókε kpá takasidenɔa. ³⁰ Kū Yudasi lomaa pìi sɪ, à bò gònɔ. Gwāanimε sō.

Yesu gĩnake à dō yā kū Pita ni ke

(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)

³¹ Kū Yudasi bò, akū Yesu pì: Tera sà Bisāsiri Né ni tó bo, Luda sō ani tó bo a yā musu. ³² Tó Luda tó bò a musu sō, Luda ni a tó bo a kīnaa, akūsō ani bo gònɔmε. ³³ Ma néɔ, ma kunna kāáo gò fítimε. Ani ma wete, ama maten oáre tera lākū ma ò gbānadenɔne nà, áni fō à gé gu kū maten tánlo. ³⁴ Maten yā dufu diteáre, àgō yekōi. Lākū má yeái nà, ákōnɔ sō àgō yekōi le dɔ. ³⁵ Tó á yekōi, baadi ni á dō ma ìbanɔ ũ.

³⁶ Simɔ Pita a là à pì: Dikiri, nten tá máa? Yesu wèa à pì: Gu kū maten tán, ìni fō ò tēmai gĩaro, ama ìni láka ò su. ³⁷ Pita pìne: Dikiri, bóyái mani fō mà tēnyĩ teraroo? Mani gí ma wèndiini n yāi. ³⁸ Yesu pì: Ìni gí n wèndiini ma yāi sō yá? Yāpuran maten onne, ari ko gō gé lé zu, ìni ledi kpámai gèn aakō.

14

Yesumε ludambε zé ũ

¹ Àsun tó á nèse yakaro. À Luda náani ke, à ma náani ke dɔ. ² Ma De be onn kpéneɔn kun dasi, tó à de lero, de ma òáre. Maten gé gu kekéáre. ³ Lākū maten gé gu kekéáre nà, mani era mà su mà á sète mà tá kāáo ma kīnaa, de ákōnɔ se àgō kú gu kū má kunwa. ⁴ Á gu kū maten tán zé dō. ⁵ Akū Tomasi pìne: Dikiri, ó dō gu kū nten tánlo. Óni fō ò a zé dō deramε? ⁶ Yesu wèa à pì: Makūmε zé ũ, makūmε yāpura kū wèndiio ũ. Gbēke dì le à gé ma De kīnaa

ma gbákūnaa sariro. ⁷ Tó á ma d̄s, de á ma De d̄s. Zaa tera a a d̄s, akūs̄s a a è.

⁸ Akū Filipi p̄n̄e: Dikiri, ñ n De m̄w̄ere. Abirekū ni m̄w̄á. ⁹ Yesu p̄n̄e: Filipi, má kú k̄áo zaa ḡik̄ena, akū ní ma d̄s̄roo? Gb̄ē kū à ma e à ma De e. B̄óȳái n̄ten pi mà a De m̄á̄ere? ¹⁰ Kū má kú ma De ḡūn, akūs̄s ma De kú ma ḡūn, nídi síroo? Yā kū mat̄en oá̄re mat̄en o kū ma z̄ídaoro. Ma De kū à kú ma ḡūn mé àdi a yā̄kenan̄o k̄e. ¹¹ Kū ma p̄i má kú ma De ḡūn, ma De s̄s̄ à kú ma ḡūn, à ma yā sí. Tó len s̄s̄ro, à sí daboyā̄k̄ena p̄in̄o yāi. ¹² Yāp̄uran mat̄en oá̄re, gb̄ē kū à̄ten̄i ma náani k̄e ni yā kū mad̄i k̄e p̄in̄o k̄e. Bee k̄ū à de abiren̄la se, kū mat̄en tá ma De k̄īnaa yāi. ¹³ P̄s̄ s̄inda p̄ínki kū áni w̄é k̄e kū ma t̄ó mani k̄e de ma De t̄ó bo ma musu yāi. ¹⁴ P̄s̄ kū áni a w̄é k̄ema kū ma t̄ó p̄ínki, mani k̄e.

Yesu l̄és̄ena a Nini yā musu

¹⁵ Tó á yemai, á̄niḡs̄ yā kū ma d̄iten̄o k̄ūna. ¹⁶ Mani w̄é k̄e ma Dea, ani á gba Zekūnwode p̄ānde kū aniḡs̄ kú k̄áo ḡor̄o s̄inda p̄ínki ¹⁷ Nini yāp̄urademe. Andunia gb̄ē̄n̄o ni f̄s̄ ò a síro, zaakū ò̄ten̄i a ero, akūs̄s̄ ò a d̄s̄ro. Ama á a d̄s̄, zaakū à kú k̄áo, akūs̄s̄ aniḡs̄ kú á ḡūn. ¹⁸ Mani á t̄ó á̄doro, mani era mà su á k̄īnaa. ¹⁹ À ḡò f̄íti kū andunia ni ma e doro, ama áni ma e. Kū má kun yāi, á̄niḡs̄ kun se. ²⁰ Ḡor̄o k̄ūa á̄niḡs̄ d̄s̄ kū má kú ma De ḡūn, á kú ma ḡūn, akūs̄s̄ má kú á ḡūn. ²¹ Gb̄ē kū à ma yā̄d̄itenan̄o dà akūs̄s̄ à k̄ūna, ade mé à yemai. Ma De niḡs̄ ye gb̄ē kū à yemaii, makū s̄s̄ maniḡs̄ yei mani ma z̄ída m̄one.

²² Akū Yudasi a là, adi k̄e Yudasi Isikarīotinlo, à p̄i: Dikiri, à k̄è dera ñni n z̄ída m̄w̄ere, akū andunia

sõ ani n eroo? ²³ Akū Yesu wèa à pì: Tó gbě yemai, anigõ ma yā kūna. Ma De nigõ yei, óni su a kīnaa ò vute lεεε. ²⁴ Gbě kū à yemairo ma yā kūnaro. Yā kū áten ma pì dí bo ma kīnaaro, à bò ma De kū à ma zī kīnaame. ²⁵ Ma yā pìi òáre gɔɔ kū má kpé kú kǎáo. ²⁶ Ma De ni a Nini zī kū ma tóo Zekūnwode ũ. Akū mé ani yā sīnda pínki dadaáre, ani tó yā kū ma òáre dǎágu pínki. ²⁷ Mateni á tó kū aafiaao, ma zīda aafiaan mateni á gba. Mateni á gba lákū andunia dì n gba nàro. Àsun tó á nèse yakaro, àsun tó vīna á kūro. ²⁸ A mà ma òáre maten tá mani era mà su á kīnaa. Tó á yemaimε, de á pɔ nna kū maten tá ma De kīnaa yāi, zaakū ma De demala. ²⁹ Ma òáre tera ari à kpé à ke, de tó à kè, áni ma náani ke. ³⁰ Mani le mà yā o kǎáo à gii kè doro, zaakū andunia díkīna kína ten su. À gbāna vī ma musuro, ³¹ ama lákū ma De dāmene nān maten ke, de andunia le à dǔ kū má yei. À fute ò go gu díkūn.

15

Yesumε geepi lí yāpura ũ

¹ Makūmε geepi lí yāpura ũ, ma Demε geepi lí búde ũ. ² Àdi lígā kū à péma né'inaa sari zǔ pínki, akūsõ àdi a né'iri ɔne lago pínki de a né'ina kara yāi. ³ Ákõɔ sǔ á puname yā kū ma òáre yāi. ⁴ Àgõ kú ma gūn lákū má kú á gūn nà. Lígāa dì fǔ à né kpá a zīdaoro, séde àgõ kú lídaa. Lemε ákõɔ áni fǔ à né kpáro, tó adi ke àgõ kú ma gūn baasiro. ⁵ Makūmε geepi lída ũ, ákõɔmε a gāɔ ũ. Gbě kū à kú ma gūn, akūsõ má kú a gūn, àkū mé ani né kpá manamana, zaakū áni fǔ à póke ke ma sariro. ⁶ Tó gbě kú ma gūnlo, oni a zukūna, lákū òdi lígā zǔ ò zukūna à

kori kũ ò sète ò ká tén à té kũ nà. ⁷ Tó á kú ma gũn, akũsõ ma yã kú á gũn, à pò sĩnda pĩnki kũ á yei wé ke, áni le. ⁸ Tó a né kpà manamana, gbẽnɔ nigõ dõ kũ ma ìbanɔn á ù yãpura, ma De tó ni bo. ⁹ Má yeái lákũ ma De yemai nà. Àgõ kú ma yenyĩ gũn. ¹⁰ Tó á yã kũ ma ditenɔ kũna, áni gõ kú ma yenyĩ gũn, lákũ má yã kũ ma De ditenɔ kũna nà, akũsõ má kú a yenyĩ gũn. ¹¹ Ma yã pìnɔ òáre, de pɔnna kũ má vĩ gõ kú á gũn yãime, á pɔnna nigõ papana. ¹² Yã kũ ma ditekáren dí: Àgõ yekõi lákũ má yeái nà. ¹³ Tó gbẽ gi a wèndiini a gbènnanɔ yái, gbẽke yenyĩ vĩ de abirekũlaro. ¹⁴ Tó áten yã kũ ma ditekáre ke, ma gbènnanɔn á ù. ¹⁵ Madì á sísi zòblerinɔ doro, zaakũ zòblerii digõ a dikiri bɔkɔte dõro. Ma á sísi ma gbènnanɔme, zaakũ yã kũ ma mà ma De kĩnaan ma òáre pĩnki. ¹⁶ Ákõnɔ mé a ma sero, makũ mé ma á sé, akũ ma á zĩ à gé né ká, nékana kũ ani lákaro, gbasa De Luda á gba pò sĩnda pĩnki kũ a wé kèa kũ ma tóo. ¹⁷ Yã kũ ma ditekáren dí: Àgõ yekõi.

Andunia zana Yesugu kũ a ìbanɔ

¹⁸ Tó andunia zàágu, àgõ dõ kũ à zàmagu á á. ¹⁹ Tó andunia gbènnɔn á ù, de andunia yeái. Lákũ ma á sé ma á bó andunia gũn nà, á de a gbẽnɔ ùro. Abire yáin andunia zàágu. ²⁰ À tó yã kũ ma òáre gõ dõágu. Zòblerii digõ de a dikirilaro. Lákũ ò wé tãma nà, len oni tãáwa le. Tó ò ma yã kũname, onigõ á yã kũna se dɔ. ²¹ Oni yã birenɔ keáre pĩnki ma tó yái, zaakũ ò gbẽ kũ à ma zĩ dõro. ²² Tó mádi su ma yã ònne yãro, de ò taari vĩro. Ama tera sà ñ taari kutena vĩro. ²³ Gbẽ kũ à zàmagu zà ma Degume se. ²⁴ Tó mádi yã kũ odi ke yãro ke ñ téro, de ò taari vĩro.

Ama tera sà ò yā kū ma kènɔ è, akū ò zàmagu kū ma Deo ó pínki, ²⁵ de yā kū à kú n̄ doka gūn papa, kū ò pì ò zàmagu pāmε. ²⁶ Tó Zekūnwode kū mani a gbareáwa bò ma De kīnaa à sù, Nini yāpurade kū àdi bo a kīnaa pìi, ani ma sèeda κε. ²⁷ Ákōnɔ s̄s̄, áni ma sèeda κε, kū á kú kūmao zaa káaku yāi.

16

¹ Ma yā dínɔ òáρε de àsun furo yāime. ² Oni aduakekpe zé z̄s̄áρε. A gɔɔ ten su se kū gb̄ε kū ani á de niḡs̄ da Luda z̄in àten κε. ³ Oni yā pìnɔ κεáρε kū ò ma De kū makūo d̄s̄ro yāi. ⁴ Ma yā dínɔ òáρε de tó a gɔɔ kà, áiniḡs̄ d̄s̄ kū ma òáρε kò.

Luda Nini z̄ikenaa

Mádi yā dínɔ oáρε zaa káakuro, kū má kú kááo yāi. ⁵ Maten tá gb̄ε kū à ma z̄i kīnaa sà, ama á gb̄εke dí ma la gu kū maten tánlo. ⁶ Á nèσεε yàka sà kū ma yā dínɔ òáρε yāi. ⁷ Yāpuran maten oáρε, ma tana ni àre κεáρε, zaakū tó mádi táro, Zekūnwode pì ni su á kīnaaro. Tó ma ta, mani a z̄iáwa. ⁸ Tó à sù, ani tó andunia a yāze d̄s̄ durunna kū manakenaao kū yāvutemmaanao musu. ⁹ Oni a yāze d̄s̄ durunna yā musu, kū odi ma náani kero yāi. ¹⁰ Oni a yāze d̄s̄ manakena yā musu, kū maten tá ma De kīnaa, áni ma e doro. ¹¹ Oni a yāze d̄s̄ yāvutemmaanao musu, kū yā vùte andunia díkīna kīnaa yāi. ¹² Má yā v̄i d̄o dasi mà oáρε, ama áni yā pìnɔ f̄s̄ ḡiáro. ¹³ Tó Nini yāpurade sù, ani doáρε are yāpura pínki gūn. Ani yā ó kū a z̄ida d̄s̄naaoro, yā kū à m̄aan aniḡs̄ o, ani yā kū àten sunɔ baaru kpááρε. ¹⁴ Ani ma tó bo, zaakū ani ma yānɔ séte à babaáρε. ¹⁵ Pó kū ma De v̄i pínki bi ma pómε. Abire yāin ma pì, ani ma yānɔ

séte à babaáre. ¹⁶ À gò fíti kù áni ma e doro, à gò fíti dɔ kù áni ma e.

Pɔsira litena pɔnna ũ

¹⁷ Akū a ìba kenɔ pìkɔne: Bó yān àten owere gwee? À pì à gò fíti kù óni a e doro, à gò fíti dɔ kù óni a e. À pì dɔ, àten tá a De kīnaame. ¹⁸ Akū ò pì: À gò fíti kù à òo pì de deraa? Ódi yā kù àten o pì dɔrɔ dɔro. ¹⁹ Yesu dè kù ò ye ò a la, akū à pìne: Kū ma pì à gò fíti kù áni ma e doro, akūsɔ à gò fíti kù dɔ áni ma e, abirekūn àten kɔ lalai yá? ²⁰ Yāpuran maten oáre, áni ɔɔ dɔ à wēnda ke, ama andunia ni pɔnna ke. Ánigò kú pɔsira gūn, ama á pɔsira pì ni lite pɔnna ũ. ²¹ Tó nɔgbē ye à né i, a nēsere di yaka kù a wāwākena gɔrɔ kà yāi. Tó à né ì sɔ, wāwā kù à màa pì di dɔn doro. A pɔ di ke nna kù à né dufu ì andunia gūn yāi. ²² Len ákɔnɔ sɔ á nēsere yakana le gīa. Mani era mà á e dɔ, á pɔ ni ke nna, gbēke sɔ ani fɔ à á pɔnna pì síáwaro. ²³ Gɔrɔ kùà áni yāke lama doro. Yāpuran maten oáre, ma De ni pɔ sīnda pínki kù áni wé kea kù ma tó kpááwa. ²⁴ Ari tera ádi pòke wé ke kù ma tóro. À wé ke, áni le de á pɔnna gɔ papana yāi.

Yesu zìi blè anduniaa

²⁵ Ma yā pìnɔ lèkɔááreme. A gɔrɔ ten su kù mani yā oáre kù yālekɔanaao doro, mani ma De yā oáre swáswa. ²⁶ Gɔrɔ kùà áni wé ke kù ma tó. Mádi oáre kù makūme mani wé keáre ma Dearo, ²⁷ zaakū ma De a zīdane yeáí kù á yemai yāi, akūsɔ a ma bona a kīnaa sī. ²⁸ Ma bo ma De kīnaa ma su andunia gūn. Tera sà maten andunia tó maten tá a kīnaa.

²⁹ Akū a ìbanɔ pìne: Tò, nten yā o kù yālekɔanaao doro, nten o swáswame sà. ³⁰ Ó dɔ sà kù ní yā sīnda

pínki d̄s, àdi ke séto ò yâke gbekammaro. Abire yâin o n bona Luda kīnaa si. ³¹ Akū Yesu p̄ínne: Áteni ma náani ke sà yá? ³² A ḡoro ten su à kà kò, kū áni fák̄sa, á baadi ni tá a bea à ma tó mado. Bee kū abireo má kun madoro, zaakū ma De kú kūmao. ³³ Ma yā d̄ino óáre, de á laakari ḡo kpatena kunna ma gūn. Áni wétamma le andunia gūn, ama à swè dite, ma gīnake ma z̄i blè anduniaa.

17

Yesu aduakena a iban̄ne

¹ Yesu yā p̄i onaa gbera à wé sè musu à p̄i: Baa, a ḡoro kà. N̄ n Né tó bo, de n Né n tó bo. ² N tò má iko v̄i gbē s̄inda p̄ínki musu, de mà wèndi kū àdi láraro kpá gbē kū n kpàman̄o. ³ M̄ok̄n Luda mèn do légelege yāpurade kū makū Yesu Kiri si kū n z̄iio d̄sname wèndi kū àdi láraro p̄i ū. ⁴ Ma n tó bò z̄ite. Z̄i kū n dàmen̄e mà ke ma kè ma laka. ⁵ Baa, n̄ gakuri kpáma n kīnaa tera sà, lárkū n kpàma nà n kīnaa zaade andunia kat̄enaro. ⁶ Gbē kū n n̄ sé andunian n̄ n̄ kpàman̄o ma tò ò n d̄s. N p̄ón̄ome, akū n n̄ kpáma. Ò n yā kūna, ⁷ ò d̄s sà kū yā kū n dàmen̄e p̄ínki bò n kīnaame. ⁸ Ma yā kū n dàmen̄e dàínne. Ò si, akū ò d̄s kū ma bo n kīnaame yāpura. Ò si kū m̄ok̄n mé n ma z̄i. ⁹ Mat̄en wé keínne, adi ke andunian mat̄en ken̄ero, séde gbē kū n n̄ kpáma p̄ino, zaakū n p̄ón̄ome. ¹⁰ Ma gbēno bi n gbēno me n̄ p̄ínki, n p̄ón̄o bi ma p̄ón̄ome p̄ínki. Mat̄en tó bo n̄ gāi. ¹¹ Mat̄en su n kīnaa, maniḡo kú andunia gūn dororo, ama m̄ok̄no niḡo kú andunia gūn. Baa Kúadonade, n̄ḡo n̄ kūna kū n tó kū n kpàma gbānao, de òḡo kun mè dok̄no lán ó bà. ¹² Ḡoro kū má kú kūn̄wo, má n̄ kūna kū tó

kū n̄ kpàma pì gbānao. Ma n̄ dākpā, akū n̄ gbēke dí sātéro, tó adi ke gbē kū à m̄i p̄e kakatenaaa de n̄ yā le à papa yāi. ¹³ Tera sà maten su n̄ kīnaa. Ma yā dín̄ ò andunia gūn, de òḡ p̄onna kū má v̄i v̄i àḡ p̄apanaíma. ¹⁴ Ma n̄ yā dàñe, akū andunia zāngu, kū andunia gbēn̄me n̄ ūro yāi, lākū makū má de andunia gbē ūro nà. ¹⁵ Maten wé kemma, adi ke de n̄ n̄ bo andunia gūnn̄lo, ama de n̄ n̄ dākpā a vāni yāime. ¹⁶ Andunia gbēn̄me n̄ ūro, lākū makū má de andunia gbē ūro nà. ¹⁷ N̄ tó n̄ kunna ḡo adona kū yāpura gbānao. N̄ yāme yāpura p̄i ū. ¹⁸ Lākū n̄ ma zī andunia gūn nà, len makū s̄o ma n̄ zī andunia gūn le. ¹⁹ Mateni ma zīda kpámma n̄ yāi, de òḡ kun n̄ gbēn̄ ū yāpura. ²⁰ Adi ke maten wé keñe ndonlo, kū gbē kū oni ma náani ke n̄ yā yāin̄me d̄o, ²¹ de n̄ p̄inki ḡo kun m̄e dok̄n̄ ū. Baa, lākū n̄ kú ma gūn nà akūs̄o má kú n̄ gūn, mók̄n̄ s̄o ḡo kú ó gūn le, de andunia le à sí mók̄n̄ mé n̄ ma zī. ²² Gakuri kū n̄ kpàman ma kpámma, de òḡ kun m̄e dok̄n̄ lán ó bà. ²³ Má kú n̄ gūn, akūs̄o n̄ kú ma gūn, de òḡ kun m̄e dok̄n̄ ū mámmam, de andunia ḡo d̄o kū mók̄n̄ mé n̄ ma zī, akūs̄o n̄ yeñyī lākū n̄ yemai nà. ²⁴ Baa, gbē kū n̄ kpàman̄o, má ye òḡ kú gu kū má kún, de ò wé ke pla kū ma gakurio, gakuri kū n̄ kpàma kū n̄ yemai yāi zaade andunia katenaro. ²⁵ Baa Mana, andunia n̄ d̄oro, ama má n̄ d̄o, akū gbē d̄in̄n̄ d̄o kū mók̄n̄ mé n̄ ma zī. ²⁶ Ma tò ò n̄ d̄o, maniḡo tó òḡ n̄ d̄o, de yenyī kū n̄ v̄i kūmao ḡo kú n̄ gūn, de makū s̄o màḡo kú n̄ gūn.

*Yesu kūnaa**(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)*

¹ Yesu yā pì onaa gbera à bò kū a ìbanɔ, akū ò bikù Kidironu bara dire. Swadako kú gwe, akū à gènn kù a ìbanɔ. ² Yudasi bonkpɛde sɔ à gu pì dɔ, zaakū Yesu kù a ìbanɔ dīgɔ kakara gwe baala'i. ³ Akū Yudasi gèe gwe kù soza gà doo kù dogari kù sa'orikinɔ kù Farisinɔ n zĩnɔ. Ò fitilanɔ kūna kù sètɛnɔ kù gɔkɛbɔnɔ. ⁴ Yesu yā kù ani a le dɔ pínki, akū à bò à dànlɛ à n lá à pì: Dín áten wɛtɛɛ? ⁵ Ò wèa ò pì: Yesu Nazɛramɛ. À pìnnɛ: Makūmɛ a ũ. Yudasi bonkpɛde pì kú kũnwo. ⁶ Kù Yesu pìnnɛ, makūmɛ a ũ, akū ò ɛra kpɛkpɛ, ò bò ò lètɛ. ⁷ Yesu n lá dɔ: Dín áten wɛtɛɛ? Akū ò pì: Yesu Nazɛramɛ. ⁸ Yesu wèmma dɔ à pì: Ma óaré kù makūmɛ a ũ. Tó makū áten wɛtɛ, à tó gbɛ díkĩnanɔ tá. ⁹ À ò lɛ de yā kù à ò yā le à papa yáimɛ, kù à pì: Gbɛ kù n n kpámanɔ, n gbɛke dí sátero. ¹⁰ Simɔ Pita fɛnɛda lokona, akū à wòto à sa'oriki zɔkɔ zĩrii lèo à a ɔpla sã zò flɛm. Zĩrii pì tón Malaku. ¹¹ Akū Yesu pì Pitane: N n fɛnɛda sɔtɔ a sòn. Mani wétãmma toko kù ma De dètɛmɛnɛ í miroo?

¹² Akū sozanɔ kù n gbɛ zɔkɔo kù Yuda dogarinɔ Yesu kù ò a yĩ. ¹³ Akū ò gèe kãao Anasa kĩnaa gĩa. Anasa bi Kayafa kù à de sa'oriki zɔkɔ ũ wè birea anzureemɛ. ¹⁴ Kayafa mé à lé dà Yuda gbãnadennɛ yā à pì: À mana gbɛ mèn do ga baadi gɛnɛ ũmɛ.

*Pita ledikpana Yesui**(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)*

¹⁵ Simɔ Pita kù ìba pãndeó té Yesu kpɛ. Sa'oriki zɔkɔ ìba pãnde pì dɔ, akū ìbaa pì té Yesui à gè

sa'oriki zōkō pì be ɔnn, ¹⁶ ama Pita gò zena gānulea. Akū ìba kū sa'oriki zōkō dō pìi gèe à yā ò nɔgbē kū àten zé pì dākpāne, akū à tò Pita gè. ¹⁷ Akū nɔgbē zédākpārii pì Pita là à pì: Gōgbē pìi ìbanɔ dokeme n ũroo? Pita wèa à pì: Makūro. ¹⁸ Zìrinɔ kū dogarinɔ ten té kū ò lè kpákpa kū ìa kun yāi. Pita kú kúńwo gwe, àten té kpákpa se.

Sa'oriki yalalana Yesua

(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹ Akū sa'oriki zōkō ten Yesu lala a ìbanɔ yāi kū a yādannenaao. ²⁰ Yesu wèa à pì: Ma yā ò baadine gupuraa. Ma yā dàdañne aduakεkpenɔ gūn kū Luda ɔnnwo, gu kū Yudanɔ dì kō kakaran ñ pínki. Mádi yāke o asiri gūnlo. ²¹ Bóyāi nteni ma lalaa? Ñ ma yāmarinɔ la, ò yā kū ma òñne dō. ²² Kū Yesu yā ò lε, dogari kū ò kú gwenɔ do a sān kè à pì: Òdi yā we sa'oriki zōkōa lero. ²³ Yesu wèa à pì: Tó yā vānin ma ò, ñ o ò ma. Tó yā manan ma ò sō, bóyāin n ma lεε? ²⁴ Akū Anasa Yesu gbàre sa'oriki zōkō Kayafa kīnaa yīna.

Pita era à ledikpana Yesui dō

(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

²⁵ Pita kpé ze gwe àten té kpákpa. Akū ò a là ò pì: A ìbanɔ dokeme n ũroo? Pita ledi kpà à pì: Makūmero. ²⁶ Sa'oriki zōkō zìrinɔ do bi gbē kū Pita à a sã gò daneme, akū à pì: Mádi á e lεεε swadakoo gūnloo? ²⁷ Akū Pita ledi kpà dō. Zaa gwe gōnɔ ko lé zù.

Pilati yákpatekena kú Yesuo

(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Gudɔ akū Yuda gbānadenɔ bò kū Yesu Kayafa bea, ò gèe kāao b̄usu gbē z̄k̄s̄ bea. Odi gē a ɔnnlo, de òsunḡo gbās̄iɔ yāi, zaakū ò ye ò Vīnla dikpe kemε. 29 Abire yāi Pilati bò à sù ní kīnaa à pì: Yā kpaten á vī kū gbē p̄iioo? 30 Ò wèa ò pì: Tó yāvānikeriinlo, de ódi su ò a kpám̄maro. 31 Akū Pilati p̄inne: À a sé à gé yāk̄pate ke kāao á z̄ida dokaa. Akū gbānade p̄inɔ p̄ine: Ó gbēdena zé vīro. 32 Abirekū kè de yā kū Yesu ò le à papa yāime, kū à a ga yā taka ò. 33 Akū Pilati èra à gē ɔnn. À Yesu s̄isi, akū à a là à pì: M̄k̄ɔn Yudanɔ kina ũ yá? 34 Yesu wèa à pì: Nten o le kū n z̄idaoon yá, ke ò ma yā ònnemε? 35 Pilati pì: Yudan ma ũ yá? N burinɔ kū n sa'orikinɔ mé ò n kpama. Bón n kèe? 36 Yesu pì: Ma kpata bi andunia dík̄ina pónlo. Tó ma kpata bi andunia dík̄ina pómε, de ma ibanɔ z̄i kà de òsun ma kpá Yuda gbānadenɔaro. Ma kpata bi andunia la pónlo. 37 Akū Pilati p̄ine: Ase kiname n ũ yá? Yesu wèa à pì: N ò a zéa kū kinan ma ũ. Ò ma i, akū ma su andunia gūn yāpura s̄edade ũ. Gbē kū à de yāpura pó ũ dì ma yā ma. 38 Pilati pì: Bón yāpura ũu?

Yadana Yesula

(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kū à ò le, à èra à bò à gèe Yuda gbānadenɔ kīnaa à p̄inne: Mádi taari ke le gbē diaro. 39 Á futeokarayā vī kū madì purusunanɔ doke gbareáre Vīnla dikpe z̄i. Á ye mà Yudanɔ kina gbareáren yá? 40 Akū ò wiki lè dɔ ò pì: Àkūmero, Barabame! Baraba pì s̄s̄ bi kpāni wédewemε.

19

¹ Akū Pilati pì, ò Yesu kū ò a gbě kū flàao. ² Akū sozanco lè fùraa tã ò kùne ò arukĩmba tẽra dãnɛ. ³ Òten nai dodo òten pi: Fɔɔ, Yudanco kína! Akū òteni a sãn kɛkɛ. ⁴ Pilati ɛra à bò dɔ, akū à pì gbɛnɔne: À gwa, maten booáre bàai la de à le à dɔ kū mádi yáke learo. ⁵ Yesu bò bàai, à lè fùraa pì kuna à arukĩmba wéde pì dana. Akū Pilati pínne: Gɔgbě pìn dí! ⁶ Kū sa'orikincɔ kū dogarinɔ a è, ò wiki lè ò pì: N̄ a pá lía! N̄ a pá lía! Akū Pilati pínne: À a kū à pá lía á zĩda, zaakū mádi taari ke learo. ⁷ Yuda gbãnade pincɔ wèa ò pì: Ó doka vĩ, akūsɔ doka pì pì séde à ga, kū à a zĩda dìte Luda Né ũ yã.

⁸ Kū Pilati yã pì mà, akū vĩna kèkɛ à a kù. ⁹ À ɛra à gè kū Yesuo onn dɔ, akū à a là à pì: N bo máa? Yesu dí wearo, ¹⁰ akū Pilati pìne: Īni yã o kũmaoroo? N̄ dɔ kū má n gbarɛna iko vĩ, akūsɔ má n pana lía iko vĩroo? ¹¹ Yesu wèa à pì: N̄ iko ke vĩ ma musuro, sé kū Luda kpamma. Abire yã gbě kū à ma kpamma durunna mé à zókɔ. ¹² Zaa gɔɔ birea Pilati ten zé wete à a gbarɛ, ama Yuda gbãnadencɔ wiki lè ò pì: Tó n gbě pì gbàre, Siza gbɛnname n ũro. Gbě kū à a zĩda dìte kína ũ ibereɛ sè kū Sizaome. ¹³ Kū Pilati yã bire mà, à pì ò bo kū Yesuo bàai. Akū à vùte a tintiia gu kū òdi pi gbè gusaran, kū Eberu yáo sɔ, Gabata. ¹⁴ Vĩnla dikpe sorukezĩme, ifántẽ kà mìdangura. Akū Pilati pì Yuda gbãnade pincɔne: Á kinan dí. ¹⁵ Akū òten wiki lé òten pi: N̄ a de. N̄ a de. N̄ a pá lía. Pilati pínne: Mani á kína pá lía yá? Sa'orikincɔ pì: Ó kína ke vĩro, Siza baasiro. ¹⁶ Akū Pilati Yesu kpamma ò a pá lía. Akū ò a sè ò tà kãao.

*Yesu pana lía**(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)*

¹⁷ Yesu bò wēte gūn à a zīda lígbāndurukpana sēna, à gēe gu kū òdi pì Mitokokia, kū Eberu yāo sō Gogota. ¹⁸ Gwen ò a pà lía kū gbēnōn pla pāndenō, gbē do a oplai gbē do a ɔzei, akū Yesu kú ñ dagura. ¹⁹ Pilati takada kē à nà Yesu lí piia. Yā kū à kēe piin dí:

Yesu Nazera, Yudanō kína.

²⁰ Yudanō takada kū à kēe pì kyó kē dasi, zaakū gu kū ò Yesu pà lían pì zà kū wēteoro. Ò takada pì kē kū Eberu yāo kū Romudenō yāo kū Giriki yāome. ²¹ Akū Yuda sa'orikinō pì Pilatine: Ñsun kē ñ pì Yudanō kínaro, ama ñ kē kū àkū mé à pì Yudanō kiname a ũ. ²² Pilati pì: Yā kū ma kēn ma kē. ²³ Kū sozanō Yesu pà lía ò làka, akū ò a pókasanō sète ò kpàate leu siikō baadi mīia. Ò a utagyaba kū ò tã nabinaa sari zaa musu ari zīte sè do, ²⁴ akū ò pikōne: Òsun uta pì kēkēkōrero. Ò kàpa kpá de ògō dō gbē kū ani gōne. Ò kē le, de yā kū ò kē Luda yān le à papame, kū ò pì:

Ò ma pókasanō kpàatekōne,

ò kàpaa kpà ma uta yāi.

Abire yāin sozanō kē le. ²⁵ Yesu da kū a da dakūnao kū Kolopa nanō Mariamao kū Mariama Magadalenio kú lí kū ò Yesu pàaa sare. ²⁶ Kū Yesu a da è kū a ìba kū à yeiio zena kō sare, à pì a danē: Nōgbē, n nén di! ²⁷ Akū à pì ìbaa piine: N dan di! Zaa zī birean ìbaa pì a sè à tà kāao a bea.

*Yesu ganaa**(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)*

28 Abire gbera Yesu d̄s k̄u a pínki pàpa. De yā k̄u à kēna Luda yān le à papa akū à pì: Ími teni ma de. 29 Lo kú gwe, sèwē kpàkpā kán pana. Akū ò sako yàku wē pìi gūn ò pè sēlia ò d̄o Yesune a léa. 30 Kū à wē pìi mì à pì: Yā làka. Akū à a m̄i pète à a wēndii gbàre.

Yesu z̄sna k̄u s̄ario

31 Kám̄maboḡo sorukez̄ime. Yuda gbānaden̄on ye gēn̄o ḡs lía ari kám̄maboḡo z̄iro, zaakū kám̄maboḡo z̄i pì bi ḡo z̄ok̄ome. Akū ò ḡe ò wé kè Pilatia ò n̄ gbá é'ε ò n̄ kipa. 32 Akū sozan̄o ḡe ò gbē káaku k̄u ò pà lía l̄ele k̄u Yesuo gbá è'ε k̄u a plade p̄o d̄o. 33 Kū ò kà Yesu k̄inaa, ò è à ḡinake à gà k̄ò, akū odi a gbá é'ero. 34 Akū sozan̄o doke Yesu z̄ò k̄u s̄ario a gbānt̄ereεa. Gwe ḡon̄o aru k̄u ío b̄òte. 35 Gbē k̄u à yā p̄i è k̄u wéo mé a ò. A s̄edak̄ena yāpura v̄i, à d̄s k̄u yāpuran át̄en o, de ák̄on̄o s̄ò à le à Yesu náani ke. 36 Yā biren̄o k̄e de yā k̄u à kēna Luda yān dík̄ina papame, ò pì: Oni a wá ke éro. 37 À kēna Luda yān d̄o ò pì: Oni gbē k̄u ò a z̄ò gwa.

Yesu v̄inaa

(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Abire gbera Yusufu Arimatea ḡe à wé kè Pilatia, de à a gba zé à Yesu ḡe kipa. Yesu ìbaame asiri gūn, k̄u át̄en v̄ina ke Yuda gbānaden̄one yāi. Pilati w̄ene, akū à ḡe à a ḡe sè à t̄ào. 39 Nikodemu k̄u à ḡe Yesu k̄inaa gwāani ḡe se k̄u lí'bo yākat̄ena k̄u εze k̄u àdi tó ḡe v̄aroo à kà kiloo baraakuri taka bà. 40 Akū ò Yesu ḡe sè ò táaru bizan̄o f̄if̄ia k̄u εze p̄io, lákū Yudan̄o d̄i ḡe kpe ta nà n̄ fut̄ekarayā gūn. 41 Kara kú gu k̄u ò Yesu pà líaa p̄in. Gbèwεε k̄u

ò sò mira ũ dufu kú karaa pìi gūn, odi gbēke dan zikiro. ⁴² Gwen ò Yesu wùten, kú à zà kúnworo, kú dɔ Yudanɔ kámmabogɔɔ ten ká yáí.

20

Yesu vunaa

(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹ Azumanenna zĩ gudɔ Mariama Magadalenɩ bò à gèe mira kĩnaa, akū à lè gbè gona mira léa. ² Akū à bàa lè à gèe Simɔ Pita kĩnaa kú iba pānde kú Yesu yeii pìio à pìinne: Ò Dikiri bò miran, ó dɔ gu kú ò a dànlo. ³ Akū Pita kú iba pānde pìio fùte ò gèe mira kĩnaa. ⁴ N gbēnɔn pla n pínki ten bàa lé lele, akū iba pānde pìi bà nna de Pitala, à kà mira kĩnaa káaku. ⁵ Kú à wé kpàten, akū à táaru bizanɔ è katena, ama adi gē a gūnlo. ⁶ Kú Simɔ Pita kà a gbera, akū à gè miran. À táaru biza pìi è katena ⁷ kú biza kú ò fífí a mìaio. Biza pìi pèkerena kú póle pìnɔoro, à kokona ditenà adome. ⁸ Akū iba kú à kà mira kĩnaa káaku pìi gè se. À è, akū à sɩ. ⁹ Ari tera odi yā kú à kēna Luda yān dɔɔ dɔro kú ò pì, ani fute bona gan. ¹⁰ Akū iba gbēnɔn pla pìnɔ era ò tà be.

Yesu bo à suna Mariama Magadalenine

(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)

¹¹ Mariama zena mira léa, àten ɔɔ dɔ. Lákū àten ɔɔ dɔ nà le, akū à wé kpàte miran. ¹² Akū à malaika gbēnɔn planɔ è vutena gu kú ò Yesu gèe wùten yāaa. A do kú a m̀i kpa, a do sɔ gbá kpa. Ò uta pura dana. ¹³ Akū ò a là ò pì: Nɔgbē, bó mé à n le nten ɔɔ dɔɔ? À wémma à pì: Ò ma Dikiri sè ò tà káaome, má dɔ gu kú ò a wùtenlo. ¹⁴ Kú à ò le, akū à l̀te à Yesu

è zena, ama adi dō kŭ Yesunlo. ¹⁵ Yesu a là à pì: Nɔgbě, bó yā mé à tò nten ɔɔ dɔɔ? Dín nten weteε? Mariama ten da karademe, akŭ à pìne: Mare, tó mɔkɔn mé n a sè n bo kãao, ñ omene gu kŭ n a wùten de mà gé mà a sé. ¹⁶ Yesu pìne: Mariama! Akŭ à are d̀ba à pìne kŭ Eberu yão: Rabi! Tó pì pì Danneri. ¹⁷ Yesu pìne: Ǹsun ɔ namaro, mádi tá ma De kĩnaa k̀ro. Ǹ gé ñ o ma gbẽnɔne maten tá ma De kŭ n Deo kĩnaa, ma Luda kŭ n Ludao kĩnaa. ¹⁸ Akŭ Mariama Magadaleni g̀e à a baaruu kpà a ìbanɔne à pì: Ma Dikiri è. Akŭ à yā kŭ à òneε b̀bañne.

*Yesu bo à suna a ìbanɔne
(Mat 28:16-20, Maa 16:9-18, Luk 24:36-49)*

¹⁹ Azumanenna birea ɔkɔsi a ìbanɔ kakarana kpén, ò gbà tàtañle ò m̀ne kã, kŭ òten v̄ina ke Yuda gbãnadene yã. Akŭ Yesu sù à zè n té à pìne: Àgɔ kun aafia! ²⁰ Kŭ à ò le, akŭ à a ɔnɔ m̀ñne kŭ a gbãntereεo. Kŭ ìbaa p̀nɔ Dikiri è, n pɔ kè nna manamana. ²¹ Yesu era à pìne: Àgɔ kun aafia! Lákŭ ma De ma zĩ nà, len mateni á zĩ le. ²² Kŭ à ò le, akŭ à ìa v̀n̄ma kŭ léo à pì: À Luda Nini sí. ²³ Gbẽ kŭ a n kē kŭ n durunnaɔ, à k̀m̄man gwe. Gbẽ kŭ ádi n k̀nero s̄s, ani k̀m̄maro.

Yesu kŭ Tomasio

²⁴ Gɔrɔ kŭ Yesu sù, Tomasi, a ìba gbẽnɔn kuri awεplanɔ doke kŭ òdi pine Sika kú kŭnwo. ²⁵ Akŭ a ìba kparanɔ pìne: O Dikiri è. Akŭ à pìne: Tó mádi koosa gbè e a ɔnɔ gŭn ma ɔne p̀enlo, akŭs̄ mádi ɔ z̄s a gbãnterenlo, mani síro. ²⁶ A gɔrɔ làa a ìbanɔn kú kpén dɔ, Tomasi kú kŭnwo sà. Ò gbà tàtañle ò m̀ne kã, akŭ Yesu sù à zè n té à pì: Àgɔ kun aafia!

27 Akū à pì Tomasine: Ñ n ɔne pé ma ɔ gūn la ñ gwa, ñ n ɔ zɔ ma gbàntereεa. Ñsun sika ke doro. Ñ ma náani ke. 28 Tomasi wèa à pì: Ma Dikiri, ma Luda. 29 Yesu pìne: Kū n ma e yāin n ma náani kè. Arubarikadenɔn gbě kū ò ma náani kè ma enaa sarinɔ ũ.

30 Yesu daboyā pāndenɔ kè dasi a ìbanɔ wé wára kū odi kě takada dí gūnlo. 31 Ama ò adikīnanɔ kě de à le à Yesu sí Luda Né Arumasihu ũ à wèndi le a náanikenaa gūn yāime.

21

Yesu bo à suna a ìbanɔne sèbe léa

1 Abire gbera Yesu èra à a zīda mò a ìbanɔne dɔ Tiberia sèbe léa. Lán dí bàn à a zīda mòhne. 2 Simɔ Pita kú lεεε kū Tomasi kū òdi pìne Sikao kū Natanaeli kū à bò Kana, Galili bùsuuo kū Zebedi néno kū Yesu ìba gbēnɔn pla pāndenɔ. 3 Simɔ Pita pìinne: Maten gé kpò weteme. Akū ò pìne: Ókɔnɔ se óni gé kūnwo. Akū ò gèe ò gè gó'ite gūn, ama odi póke kū gwāani birearo. 4 Kū gu ten su dɔ, Yesu zena bara, ama a ìbanɔ dí dɔ kū àkūmero. 5 Akū à lé zùnyī à pì: Gbēnɔ, ádi póke le a kùroo? Ò pì: Oi! 6 Akū à pìinne: À birigi zu gó ɔplai áni pó kū. Kū ò zù, ò kpòò kù dasidasi ò fù sena. 7 Akū ìba kū Yesu yeii pì pì Simɔ Pitane: Dikirime. Pita uta danaro. Kū à mà ò pì Dikirime, akū à a uta sè à dà à kùsi ía. 8 Ìba kparanɔ ten birigi gáte pana kū kpòòò òten suo kū góo, zaakū ò zà kū baraoro, à de mita basɔro takalaro. 9 Kū ò bikù bara, ò burodii è katena gwe kū kpòòò kpakpana téa. 10 Yesu pìinne: À mó kū kpò

kū a kù terao kenɔ. ¹¹ Akū Simɔ Pita gè gó gūn à birigi gâte à bikùo bara. À pana kū kpò gbèntēnɔ mèn basuppla akuri awɛɛ'aakõ. Bee kū à dasi ɛ, táaru pì dí kēro. ¹² Yesu pìnɛ: À mós à pó ble. A ìba ke dí fɔ à lé bò à a là dín a ũro, zaakū ò dɔ kū Dikirimɛ. ¹³ Yesu gèɛ à burodii sè à kpámma. Len à kè ɛ kū kpòɔo dɔ. ¹⁴ Yesu a zīda mɔna a ìbanɔne gèn aakõden gwe a vuna gan gbera.

Yesu kū Pitao

¹⁵ Kū ò pò blè ò làka, Yesu Simɔ Pita là à pì: Yuhana né Simɔ, ní yemai de gbè dínɔla yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ní dɔ kū má yenyĩ. Yesu pìnɛ: N póble kpá ma sãne bɔrɔnɔa. ¹⁶ A gèn plade Yesu era à a là dɔ à pì: Yuhana né Simɔ, ní yemai yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ní dɔ kū má yenyĩ. Yesu pìnɛ: N ma sãno dãmɛnɛ. ¹⁷ À a là a gèn aakõde à pì: Yuhana né Simɔ, ní yemai yá? Kū Yesu Pita là a gèn aakõde tó à yeai, a pɔ yàka, akū à pìnɛ: Dikiri, ní yã sīnda pínki dɔ. N dɔ kū má yenyĩ. Yesu pìnɛ: N póble kpá ma sãnɔa. ¹⁸ Yāpuran maten onne, kū ní de kefenna ũ, ndi pó da n zīda n gé gu kū ní yein, ama tó n zī kù, ìni n ɔno poro, gbè pānde ni danne à gé kūnwo gu kū ní yeiron. ¹⁹ Kū Yesu ò ɛ, Pita ga kū ani Luda tó bon à téa. Abire gbera Yesu pìnɛ: N témai.

Yesu kū ìba kū Yesu yeiio

²⁰ Pita lite à ìba kū Yesu yeii pìi è tényĩ. Gbè pì mé à nà Dikirii gɔrɔ kū òten pó ble, à a là gbè kū ani a kpámmai. ²¹ Kū Pita a è, à pì Yesunɛ: Dikiri, gbè dí sɔ bi? ²² Yesu pìnɛ: Tó má ye àgɔ kú wèndiio ari màgɔ gé su, a yã n le máa? Nǵɔ témai dé. ²³ Akū yã pìi

fàkõa Yesudenɔ té kũ ìbaa pì ni garo. Ama Yesu dí onε kũ ani ganlo. À pì, tó á ye àgõ kun ari àgõ gé su, a yã a le máμεε?

²⁴ Ìbaa pì mé à yã dínɔ sèeda kè. Àkũ mé à takada dí kè, akũ ó dõ kũ a sèedakεna náani vĩ.

Mìdenaa

²⁵ Yesu yã pāndenɔ kè dasidasi dɔ. Tó ò kè takada gũn dodo pínki, matεn da andunia a zĩdanε ni fõ à takada kũ ò kèε pìnɔ síro.

Luda yá takada kú Bisá yáo
Portions of the Holy Bible in the Busa language of
Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bisá (Busa)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8631d380-7d17-5581-abf9-174814e8ccc3